



Strategi

Blir Eivind Hiis Hauge NTNUs nye rektor, vil han fluksens ansette en «utenriksminister».

Side 15



Flink med Think

Egil Mollestad gjorde det stort i betongbransjen. Nå lager han el-bil, og det er enda morsommere.

Side 10 og 11



Smittsomt

Midt i sitt doktorgradsarbeid om kvinners svangerskap gikk sosialantropolog Malin Noem Ravn hen og ble gravid, hun også.

Side 7

NTNUs
internavis
nr. 13
4.10.2001



Universitetsavisa

A-BLAD

Usynlig

To spalter. Adressa og Lysingsbladet. Punktum. Mer usynlig gikk det nesten ikke an å gjøre det da NTNU nylig utlyste stillingen som universitetsdirektør.

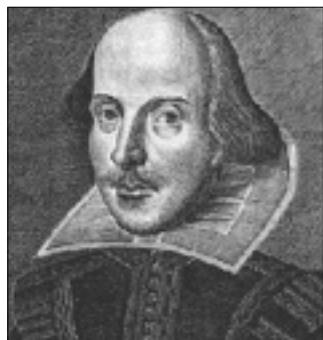
Side 2

Tilrettelagt

NTNU begynner å få rykte på seg som et bra sted å studere for funksjonshemmede.

Side 4

Litterært



Neste høst kan du sitte hjemme i stua di og studere Shakespeare med hjelp fra NRK og NTNU.

Side 4

Vanskelig

Hver eneste dag må leger foreta etiske valg. Og hver eneste dag ligger redselen der, for å ha valgt galt.

Side 8 og 9

Søvnløs på Moholt

De er godt voksne.
De er hovedfagstudenter.
De bor på Moholt studentby.
Og de får ikke sove.
I årene som kommer, må vi regne med et økende antall studenter i eldre årsklasser. Vil de nyte godt av Studentsamskipnadens boligtilbud, er de foreløpig pent nødt til å dele ungdommens livsstil. Hvorfor har ikke SiT Bolig AS et tilbud for voksne studenter som trenger nattero mer enn de trenger festglade naboer?

Side 3



Steinar Strandheim (t.v.) bor oppå to basshøytalere. Heller ikke Hege Møller eller Bjørg-Inger Jordal får noe særlig nattesøvn. Jordals unge hybelnabo David Lilleøren (t.h.) har forståelse for at generasjonen over ham ikke er særlig begeistret for festbråk.

FOTO: THOR NIELSEN

Mistet 589 millioner

Dataprofessor Arne Halaas (bildet) eier en pen aksjepost i Fast Search&Transfer. Men aksjekurser følger sine egne veier. I fjor hadde Halaas en papirformue på 600 millioner kroner. I år har han skarve 11, og bruker hele professorlønna si på å betale formuesskatt. Han har aldri hatt så dårlig råd som etter at han ble multi-papirmillionær.

Side 6



FOTO: ARNE ASPHJELL

Må skifte beite

Minst fire fakultetsdirektører må finne seg nye beitemarker når NTNUs nye fakultetsstruktur kommer på plass fra årsskiftet. Hvem disse blir, er det foreløpig ingen som vet.

Side 5

Bare **33**
dager
igjen
til valget

Les daglige nyheter på <http://innsidaUT.ntnu.no/> Send tips til: medieseksjonen@adm.ntnu.no



på dagsordenen

«Jeg er ingen diplomat...»

Selvransakende fra Trond Andresen i Kollegiemøte 26. september

ledelsen har ordet



Rektor
Emil Spjøtvoll

Hvem ønsker mer byråkratisering?

På Innsida UT torsdag 27.09.01 leser jeg i en kommentar til Kollegievedtaket om fakultetsstruktur at «byråkratiseringen av våre universiteter tar overhånd». Samtidig skal den faglige ledelse ha blitt svekket. Jeg kan ikke kjenne meg igjen hvis dette er ment som beskrivelse av utviklingen ved NTNU. Under ORGUT-prosessen reduserte vi den sentrale administrasjon med mellom 5 og 10 prosent. Vi nedla de fleste utvalg, da vi fant at disse fungerte dårlig som organer på siden av den valgte linje av instituttledere og dekaner. Dessuten krevde de selvfølgelig administrativ (byråkratisk) støtte. Utvalgenes oppgaver ble flyttet til dekanmøtet, hvor hele universitetets bredde er representert, og hvor vi bruker en arbeidsmåte med ad hoc-grupper for spesielle tema. Samtidig ble sentra som Senter for miljø og utvikling, flyttet ut til fagmiljøene for å styrke disse, og for å få en bedre integrasjon med den faglige virksomhet. Fakultetene fikk ansvaret for avgjørelser i doktorgradssaker og ansettelsessaker, da realitetsbehandlingen av disse sakene likevel skjer der.

I ORGUT var vi opptatt av å flytte lederansvaret til det vitenskapelige faglige personalet. Vi gjennomførte dette for instituttnivået, men universitetsloven gjorde det ikke mulig for fakultetsnivået. For å redusere byråkratiske prosesser og for å sikre sterkere faglig innflytelse, institusjonaliserte vi ledermøter på alle plan. På fakultetsnivå mellom dekanat og instituttledere, og sentralt mellom rektorat og dekaner. Gjennom løpende diskusjon og drøfting ville instituttledere og dekaner få et mer direkte inngrep i viktige saker. Og ikke sitte og vente – som universitetsloven legger opp til – på administrative utredninger som legges fram på et styremøte for en engangs diskusjon. Det er mulig fagforeningene synes dette minsker deres innflytelse, men å si at dette har svekket den faglige ledelse av universitetet, er direkte galt. Det er det motsatte vi har gjort og etterstrebet.

Fakultetsstrukturen har basert seg på en høring gjennom det organisatoriske system på universitetet: institutter, fakulteter og Kollegiet. I et demokratisk system er det i disse organer brytninger av meninger skal foregå. Det ser ut til at enkelte ikke vil akseptere vårt demokratiske styringsystem. Da påtar de seg et stort ansvar. Det vil svekke universitetet som organisasjon hvis det skal være fritt fram for hver enkelt til å akseptere visse beslutninger og ikke andre. I alle fall vil de bidra med mye byråkrati og sløsing av ressurser ved at energien brukes utenom den organisasjon vi har etablert for å ta beslutninger.

Tilbake til de tilsynelatende motstandere av mer byråkrati. Sannelig fremmes tanken om å opprette en rekke viserektorer for ulike formål. Et nytt organisatorisk nivå mellom dekaner og rektorat, som vil kreve sin administrative støtte og dermed ha som konsekvens mer byråkrati og mindre innflytelse for våre fremste faglige representanter: Dekanene.

NTNU søker ny universitetsdirektør – over to spalter

– En rask prosess, sier OU-direktør Trond Singaas om ansettelsen av ny universitetsdirektør. Søknadsfristen er fredag i kommende uke.

Så du den lille annonsen under «Stilling ledig» i Adressa sist lørdag? NTNU skal ansette ny universitetsdirektør. Annonsebudsjettet er nok atskillig mindre nå enn da stillingen sist var utlyst i 1998. Det blir bare denne ene annonsen i Adressa og den fulle utlysingen i Norsk lysingsblad, opplyser Singaas.

Søknadsfristen er satt til fredag i kommende uke. – Vi har fått beskjed om å gjennomføre en rask prosess, og da gjør vi det, sier Singaas, som mener det vil gå ganske fort å få stillingen besatt.

Når styret har vedtatt å endre stillingen fra åremål til fast ansettelse, krever Kirke-

utdannings- og forskningsdepartementet ny utlysning. Både rektor og flertallet i styret (Kollegiet) har gitt klart uttrykk for hvem de ønsker som fast ansatt universitetsdirektør. Vi drister oss derfor til å anta at den sittende universitetsdirektøren har fått sterke oppfordringer om å sende ny søknad, sammen med en oppsigelse.

Universitetsdirektør Vigdis Moe Skarstein bekrefter at hun har sagt opp sin stilling.

– Kollegiet har gjort et vedtak om å endre prinsippene for stillingen, og da tar jeg konsekvensen av det og søker om å fratre min stilling, sier Skarstein.

– Gjør du dette med lyst eller ulyst?

– Ingen kommentar. Ut over det jeg har sagt, har jeg ingen kommentar til dette, sier universitetsdirektøren.

ARNE ASPHJELL

arne.asphjell@adm.ntnu.no



Slik så det ut da stillingen ble lyst ut i 1998 og i 2001. Forrige gang benyttet universitetet også hodejegerhjelp i jakten på gode kandidater. Det blir ikke gjort denne gangen.

Glad ukjent KUF-joker

Verken NTNU eller Fylkestinget i Sør-Trøndelag hadde foreslått Karl Glad som medlem i universitetets styre (Kollegiet). Likevel ble han styremedlem.

Det var Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (KUF) som selv pekte ut den tidligere NHO-direktøren i januar 1999. – Det ble gjort et valg den gangen i departementet, men jeg ønsker ikke å kommentere den prosessen ytterligere, sier ekspedisjonssjef i KUF, Jan S. Levy.

Viktige posisjoner.

Etter det Universitetsavisa

kjenner til, var ikke departementet fornøyd med navneforslagene som kom fra NTNU og Fylkestinget for tre år siden. Derfor dro departementet selv opp en glad joker fra hatten. Levy understreker at det som ble gjort den gangen, var et unntak, og at departementet som regel følger innstillingene fra Fylkestinget og Kollegierådet.

Departementets rolle i utvelgelsen blir enda viktigere denne gang etter som den eksterne representasjonen nå økes fra to til fire, i et styre med bare elleve personer. De eksterne får med andre ord betydelig større innflytelse enn før. Dette faller sammen med at «Kvalitetsreformen» vil gi styret mye større makt enn før.

Etter universitetsloven er det NTNU og fylkestinget i

Sør-Trøndelag som kan foreslå kandidater. For tre år siden kom NTNU med ei ønskeliste bestående av fem navn. Her stod blant andre adm.dir. Siri Beate Hatlen, som er den andre eksterne representanten denne perioden, samt de to varamedlemmene Dag Flaa og Kari Werner Øfsti. Fylkestinget kom også opp med fem navn (Berit Tiller, Arne Bjørlykke, Ruth Astrid Eng Mule, Oddbjørn Karmhus Nordset og Anton Monge), men ingen av disse slapp gjennom KUFs nåløye.

Fylkesvedtak. Torsdag 4. oktober behandlet fylkesutvalget i Sør-Trøndelag en innstilling om eksterne medlemmer til NTNU-styret for 2002-2005. Saken kommer opp til endelig behandling og vedtak

på Fylkestingets møte i midten av oktober.

NTNU-lista hemmelig.

NTNU behandlet forslagene på eksterne kollegiemedlemmer for et par uker siden. I Kollegierådet ble det stemt over 15 navn, men resultatet er unntatt offentlighet. Ifølge Adresseavisen er disse personene blant de mest aktuelle; Kari Werner Øfsti, Kari Sørbø, Nils Holme, Lars Brekk, Jon Ø. Eriksen, Martin Bekkeheien og Frank Sarnes.

Forslagene fra Fylkestinget og Kollegierådet må være klare innen 15. november. Departementet satser på å ha den endelige navnlista klar i løpet av desember.

TORRE HUGUBAKKEN

tore.hugubakken@adm.ntnu.no

NTNU-valget 2001

Valgmøte

Dragvoll aud. D X, onsdag 10. oktober kl 14.30

NTNU i Trondheim, Norge og verden

Innledninger ved Strategidirektør i Norges forskningsråd Kari Kveseth
Rektorparene Eivind Hiis Hauge/Julie Feilberg og
Kathrine Skretting/Ingvald Strømmen
Presentasjon av kandidatene til Kollegiet
Paneldiskusjon

Må til Bergen for å sove

De er voksne mennesker som forsøker å ta et hovedfag på normert tid. Men på Moholt studentby er verken lesero eller nattero noen selvfølge.

Björg-Inger Jordal (54) fra Bergen kom til Trondheim i høst for å studere sosialt arbeid ved NTNU. Planen er å ta hovedfag om to år. Samskipnadens søknadsskjema for studenthybel hadde en rubrikk for spesielle ønsker. Så Jordal ba om å få hybel et rolig sted.

Det ble Moholt studentby. Men ro har det blitt lite av:

– Jeg har ikke hatt en hel natts sammenhengende søvn siden jeg kom hit i høst! Nå reiser jeg hjem til Bergen for å sove, og kommer ikke tilbake før neste forelesningsblokk, sier hun med dårlig skjult sinne.

Medstudent Steinar Strandheim (46) fra Oslo ba også spesielt om hybel uten for mye støy i nabolaget. Han havnet over en festkjeller i en annen blokk – og har ikke noe sted han kan rømme til. Hege Møller (31) fra Steinkjer, også hovedfagstudent i sosialt arbeid og bosatt i en tredje blokk på Moholt, ba ikke om noe spesielt. Men hun synes likevel det ville vært godt å få sove litt innimellom.

– Det må da finnes alternativer for voksne folk! sier de tre unisont, og legger ikke skjul på sin misnøye med SiT Bolig.

To livsstiler. For de har ingen ting imot ungdommen, det understreker de gang på gang. De unge studentene på Moholt er både kjekke og hyggelige. Men noen av dem har en livsstil og en døgnrytme som ikke nødvendigvis passer generasjonen over – eller for den del studenter med stort arbeidspress.

Glad i en fest er de også, både innen- og utendørs, og ikke bare i helgene. Og når alkoholen går i kroppen, dørene åpnes, stereoanleggene skrus opp til maksimal yteevne og mørket faller på, er det ikke greit for den som trenger en god natts søvn for å klare neste dags studier.

– La endelig de unge få ha sin livsstil. Vi ber bare om å få slippe å dele den. Skulle det være så vanskelig å få til, spør Jordal, Strandheim og Møller oppgitt. De synes at samskipnadens boligpolitikk legger grunnlaget for unødvendig konflikt mellom generasjonene.

Nytteløse klager. Jordal og Strandheim har begge klaget til SiT Bolig, men fikk til svar at de ikke kunne regne med at husordensregler ble strengt overholdt på en studentby. De fikk også beskjed om at hvis de fant noen de gjerne ville dele kjøkken med, fikk de melde fra, så kunne det kanskje ordnes etter hvert som det ble ledige hybler.



– Jeg bor midt oppå to basshøytalere! Steinar Strandheim ba spesielt om en rolig hybel. Han ble plassert over en festkjeller. Heller ikke Hege Møller (i midten) eller Björg-Inger Jordal får mye nattero. (FOTO: THOR NIELSEN)

– Men vi kan ikke fly rundt og finne ut alt mulig. Eller vente på at hybler skal bli ledige. Vi må bruke tida vår på å studere, sier Jordal opprørt, og minner om at hun og hennes medstudenter tilhører en kundekategori som Studentsamskipnaden burde ta på alvor: – Det begynner å bli mange som oss: voksne mennesker som oppfyller samfunnets krav til fleksibilitet og kompetanseheving. Men så lenge folk står i kø for å få studenthybel, gidder ikke SiT Bolig løfte en finger for denne gruppen. De tar ikke ønsker til følge, og reagerer ikke på klager.

Krever tilbud. Alle tre avviser det private markedet som et alternativ. Ikke var de kjent med byens boligmarked da de søkte om studieplass, og ikke

har de tid til å orientere seg på det nå. Heller ikke har de råd til å betale stort mer enn de 2000 kronene det koster å bo en måned på Moholt.

Dessuten aksepterer de ikke at SiT Bolig AS skal få fortsette

å overse den kundegruppen de utgjør:

– Barnefamilier, gifte eller samboende, partnere; de får egne leiligheter. Nå må SiT Bolig også komme med tilbud til enslige som trenger arbeids- og nattero!

sier Björg-Inger Jordal, Steinar Strandheim og Hege Møller.

LISA OLSTAD

lisa.olstad@adm.ntnu.no

– Vi pleier å kunne ordne opp

Det sier Eirikur Ingolfsson, adm.dir. i SiT Bolig AS. Han kjenner ikke til de tre hovedfagstudentenes klagesak, men understreker at SiT Bolig alltid behandler saken når det kommer gjentatte klager på bråk. – Vi pleier å kunne ordne opp. Og det har hendt mer enn én gang at storbråkere har mistet kontrakten, sier Ingolfsson.

Ut over det har han ikke bed-

re råd å gi, enn at man får be om overflytting til et roligere sted, for eksempel en av de andre studentbyene. Moholt med sine 2000 beboere, og der førsteårsstudenter har førsteprioritet, er nok den med mest støy, innrømmer han. Men han innrømmer også at flytting kan ta tid.

– Kunne det ikke være en idé å opprette enkelte boområder eller blokker for voksne men-

nesker som spesielt ber om ro, Ingolfsson?

– Det kunne det kanskje. Vi har begynt å diskutere om vi skal la de ulike studentbyene få ulik profil. Vi kommer vel også til å se på muligheten for å opprette en erklært rolig studentby, sier adm. dir. Eirikur Ingolfsson i SiT Bolig AS.

Foreslår underjordisk p-hus

Kan en fjellhall løse parkeringsproblemene på Gløshaugen?

Etter at Universitetsavisa skrev om at Gløshaugen snart vil miste enda flere p-plasser, har flere tatt til orde for å bygge parkeringshus.

Ett forslag kommer fra NTNU-studenten Asbjørn Sæbø, som mener at huset bør reises i Dødens Dal. Et annet utspill kommer nå fra ingeniørfirmaet O.T. Blindheim AS som vil sprengre ut et parkeringsanlegg i fjellet under Strindveien, på østsiden av Gløshaugenplataet. Her kan det bli plass til cirka 200

biler om det bygges to haller med 125 meter lengde, mener firmaet. Inn- og utkjørsel til anlegget kan det bli plass til i området bak Geologisk institutt og Verkstedteknisk laboratorium.

NTNUs parkeringssjef, Svein Hugo Andersen, ønsker alle forslag som kan bedre p-situasjonen velkommen. Han vurderer forslaget fra ingeniørfirmaet som interessant. Bortimot 4200 mennesker arbeider på Gløshaugen i dag. Det er ett tusen flere enn for ti år siden. I samme periode har antall parkeringsplasser sunket fra 850 til 650.

TORE HUGUBAKKEN

tore.hugubakken@adm.ntnu.no



Kanskje parkeringsanlegg her? Bak Geologisk institutt er det fjell som kan romme biler. FOTO: TORE HUGUBAKKEN

Litteraturhistorien skal ut til folket

NRK og universitetene samarbeider om undervisningstilbud i litteraturvitenskap, tilrettelagt for radio, TV og internett.

«Sammen blir vi dynamitt», tenkte antakelig initiativtakeren til et nytt undervisningskonsept i samarbeid mellom NRK og universitetene. NRK stiller med ekspertise innen formidling og nye medier, universitetene er leverandør av det faglige innholdet. Første temaområde blir litteraturvitenskap.

Åpen og lukket del. Dekanus ved HF-fakultetet, Petter Aaslestad, er med i styringsgruppa for prosjektet. Han forteller at produksjonen starter i

løpet av vårsemesteret og at programserien skal begynne neste høst. Både radio, TV og internettet tas i bruk. Nett-delen vil bestå av både en åpen og en lukket del. Den lukkede delen vil lede fram til eksamen i grunnfaget allmenn litteraturvitenskap. Aaslestad håper at deler av den nettbaserte undervisninga kan tas i bruk i den vanlige undervisninga på campus.

Godt kryddret. Undervisningsopplegget er lagt opp som et grunnfag, med fire hovedemner som hvert tilsvarer fem vekttall. Universitetene har delt hovedemnene mellom seg. NTNU har fått ansvaret for del II, perioden 1500 – 1800, med de store stilartene renessanse, barokk og klassisisme, og

1700-tallets opplysnings- og følsomhetstid. Professor Hans Erik Aarset ved Nordistikk og litteraturvitenskap vil ta for seg sju større verker og gleder seg til å ta i bruk nye formidlingsformer.

– Vi legger inn tradisjonelle forelesninger, men krydrer med innslag av bilder, film, kostymer og musikk. Etter som vi gjennomgår epokene innen litteraturen, vil vi sammenligne med hva som skjer med andre estetiske kunstformer, som arkitektur, skulptur, malerkunst, musikk og dans. En tverr-estetisk, bimedial opplevelse, med andre ord, sier Aarseth, som vil debutere på TV i sakens anledning.

SYNNØVE RESSEM
synnove.ressem@adm.ntnu.no



Litteraturformidling på 1700-tallet: Her har maleren Jean-François de Troy fanget inn stemningen i en litterær salong i Paris. Nettopp denne perioden er en av dem NTNU har fått ansvaret for i det nye undervisningstilbudet.

Bygger for funksjonshemmede

NTNU får stadig flere studenter med en eller annen funksjonshemning. Nå bygger Studentsamskipnaden 58 nye tilrettelagte studentboliger.

Det kalles Lucaskvartalet og ligger på hjørnet av Vollabakken og Kristian Fredriks gate. Foreløpig er det bare et hull i bakken. Men på disse tider neste år skal det stå 58 flunkende nye studentboliger akkurat her, 49 leiligheter for par og ni hybelleiligheter for enslige.

Alle boligene blir tilrettelagt for studenter med funksjonshemninger, det vi kaller universelt tilpassede bygg.

– Det er første gang i Norge at et helt kompleks studentboliger blir universelt tilpasset, sier direktør Odd-Roar Sjøhelle i SiT Bygg AS.

Han påpeker at det rent statistisk burde vært omtrent 500 bevegelseshemmede studenter i Trondheim. Selv har han bare møtt en håndfull, men håper at når det først er lagt teknisk til rette for det, vil flere unge med funksjonshemninger søke til høyere utdanning her.

For alle grupper. Lucas-kvartalet blir i fire etasjer, med heis helt opp og med garasjer i kjelleren. Boligene skal tilpasses rullestolbrukere, og lys og farger tilpasses synshemmede. At hybelleilighetene har egen kjøkkenavdeling og bad, er av hensyn til syns- eller hørselshemmede som mer enn andre kan trenge å trekke seg tilbake fra fellesskapet nå og da. Fem kjøkken skal i første omgang innredes spesielt for bevegelseshemmede.

Alle de 58 enhetene skal ikke nødvendigvis fylles med rullestolbrukere. Så mange studenter med det behovet vil NTNU neppe få med det første. Dessuten finnes allerede 44 studentboliger tilrettelagt for bevegelseshemmede.

Men det at alle boligene i nabolaget er universelt tilpasset, betyr at en rullestolbruker ikke lenger behøver å sitte på sin egen tilrettelagte hybel fordi alle andre steder er lukket land. Han eller hun kan rett og slett trille fornøyd av gårde og

besøke funksjonsfriske medstudenter uten å bli hindret av trapper, terskler, smale dører og så videre.

– Førsteetasjene i de nye studentboligene på Lerkendal er bygd etter samme prinsipp. Det fungerer veldig bra, forteller Sjøhelle.

Flere og flere. For hvert år blir det flere funksjonshemmede som søker studieplass ved NTNU. Seksjonssjef Anne Sølberg Ellingsen i Studieavdelinga tror dette skyldes at ryktet har begynt å spre seg: «I Trondheim tilrettelegger de studiesituasjonen for deg.»

– Ikke at vi er så oppsiktsvekkende flinke, men vi prøver i det minste. Som med dette boligprosjektet, som er et samarbeid mellom oss og Samskipnaden. Dessuten har vi en egen rådgivningstjeneste for funksjonshemmede studenter. Det er den som drar mesteparten av lasset. I fjor var det hele 1148 studenter som kontaktet den, og ba om en eller annen form for tilrettelegging. I år blir det åpenbart langt flere. Den største gruppen er dyslektikere, forteller Ellingsen.

– I sommer sendte rådgivningstjenesten et lite informasjonsskriv til alle som fikk tilbud om studieplass. Der ble det bedt om at nye studenter med spesielle behov meldte fra med en gang, slik at man kunne tilrettelegge i forkant. Dette betyr at de nye studentene visste at her finnes en rådgivningstjeneste. Dermed har pågangen naturlig nok økt.

Over til pedagogikken. Til nå har de gode krefter mest vært konsentrert om fysisk tilrettelegging: ramper, døråpnere, og liknende. – Det pedagogiske har vi vel knapt tatt fatt i, innrømmer Sølberg Ellingsen, og slår fast at atskillige krefter nå må settes inn på dette området.

I grunnskolen er det lovfestet at funksjonshemmede elever



Det skal ikke stå på Samskipnaden! Direktør Odd-Roar Sjøhelle i SiT Bygg AS håper og tror at flere ungdommer med funksjonshemning vil søke høyere utdanning, når forholdene legges bedre til rette for dem.

FOTO: LISA OLSTAD

skal ha tilrettelagt undervisning. Samme lovfesting for universitetenes del vil sannsynligvis komme i neste universitetslov. I så fall har NTNU faktisk ikke lov til å la være: Studenter med dokumenterte behov vil ha lov-

messig rett på pedagogisk tilrettelegging.

– Det handler om å gjøre noe med hele læresituasjonen. Mange kan ikke nyttiggjøre seg alminnelige forelesninger. Vi må tilby helt nye former for læring,

sier Anne Sølberg Ellingsen, som tror at NTNUs nye undervisningsstrategi vil være et godt redskap i dette arbeidet.

LISA OLSTAD
lisa.olstad@adm.ntnu.no

Omorganisering i høyt tempo

Minst fire fakultetsdirektører må finne ny beitemark. Tilsettinga av nye direktører kan skje i midten av november.

Innen 1. januar neste år skal nyorganiseringa av fakultetene være gjennomført. Dagens elleve fakulteter skal være redusert til sju, nye fakultetsledere skal være på plass og nye bemanningsplaner ferdig spikret. Framdriftsplanen for omorganiseringa skal legges fram for Kol-

legiet 17. oktober. På samme møte skal også personalpolitikken ved NTNU opp til behandling. Organisasjonsutviklingsdirektør Trond Singsaas opplyser at saken blant annet omfatter tilsettingsforhold.

Ny bemanningsplan. Det er foreløpig uklart hvordan de nye fakultetsdirektørene skal tilsettes. Uansett om utlysinga blir intern eller ekstern, må minst fire av de nåværende direktørene skifte beitemark. Tilsettinga ventes å kunne behandles allerede på Kollegiemøtet 14. november. De nye dekanene skal også velges i

løpet av november. Når fakultetsledelsen er på plass, skal det legges bemanningsplan for de nye fakultetene.

– Så langt det er mulig skal vi finne nye oppgaver for dem som mister jobben i forbindelse med den forestående omorganiseringa, sier Singsaas.

Til uka møtes universitetsledelsen og fagorganisasjonene for å drøfte samarbeidsprinsipper under prosessen. Sturla Sjøstad, leder for Norsk tjenestemannslag (NTL), er lite begeistret for å skulle gå løs på bemanningssaken midt i lønnsforhandlingene. Han mener at alle tidligere erfa-

ringer har vist at omorganiseringer krever langt mer tid enn det universitetsledelsen har lagt opp til.

Færre HF-institutter. Den nye instiuttstrukturen skal være klar innen 1. september neste år. HF «tjuvstarter» og har allerede slått sammen Musikkonservatoriet og Musikkvitenskapelig institutt. Det nye instituttnavnet er ennå ikke bestemt. Til uka møtes instituttlederne for å drøfte hvem som skal bli neste par ut.

– Føringene er klare, sier dekanus Petter Aaslestad, og viser til vedtak fra siste kol-

legiemøte. – Vi var gjennom en lang prosess i 1998-99, der vi konkluderte med å beholde nåværende instituttstruktur. Fakultetsstyret har bestemt at vi ikke skal ødsle krefter på nye utredninger, men ta utgangspunkt i de gamle i det videre arbeidet. Antall institutter skal reduseres, men vi vil ikke splitte studiefag eller eksisterende institutter.

Aaslestad kan tenke seg flere løsningsforslag, og er spent på innspill og reaksjoner fra instituttlederne.

SYNNØVE RESSEM

synnove.ressem@adm.ntnu.no

Nye fakultetsnavn

Dekanene har drøftet nye navn på fakultetene, men har bedt om lengre høringsfrist. Her er de foreløpige navneforslagene:

- Fakultet for naturvitenskap og teknologi
- Fakultet for informasjons- og kommunikasjonsteknologi
- Fakultet for arkitektur, plan og billedkunst
- Det medisinske fakultet
- Det historisk-filosofiske fakultet
- Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse
- Fakultet for teknologi

For det sistnevnte fakultetet har det allerede kommet alternative navneforslag. Blant disse er:

- Fakultet for industriell teknologi
- Fakultet for industri og teknologi
- Fakultet for industri og energi
- Fakultet for konstruksjons- og produksjonsteknologi
- Fakultet for ingeniørvitenskap

Vitskapsmuseet vert delt

– Den store utfordringa blir å føre vidare det faglege arbeidet med dei vitskaplege samlingane, seier avdelingsdirektør Astrid Langvatn ved museumssadministrasjonen.

Kollegievedtaket som vart gjort om ny fakultetsstruktur ved NTNU, seier at museet skal ha eit eige styre som vert oppnemnd av Kollegiet. Samansetninga av styret skal byggje på forslag i delutgreiing, og bli endeleg hand-sama av Kollegiet.

Personalet ved dei to institutta museet har, vert delt organisatorisk mellom Vitskapsmuseet, det nye naturvitskaplege fakultetet og historisk-filosofisk fakultet (HF). Senter for middel-



alderstudier går også til HF. Hovudprinsippet er å halde dei faglege miljøa samla, og at dei skal vera knytt til fakulteta. Styret får i oppgåve å gå igjennom dette innan utgangen av juni neste år.

Usikre. Langvatn seier at den store utfordringa blir å kombinere oppdelinga av miljøa med arbeidet med dei vitskaplege samlingane. Når det gjeld det publikumsretta arbeidet, reknar ho med at det ikkje vert påverka av endringane.

Det nye styret vil få endra samansetning. Dei tilsette misser fleirtalet. Kva for institusjonar dei vil representere, dei som

kjem utanfrå, er ikkje endeleg klart.

Korleis skal de greie å halde det faglege arbeidet samla i framtida?

– Det er heilt klart noko vi vil måtte arbeide med. Det blir ei utfordring for det nye styret, seier Langvatn.

Er mange av dei tilsette frustrert over det som har skjedd?

– Mange er usikre, og det er til å forstå. Men det er viktig å gjere det beste ut av det. Nokre av oss er nok meir optimistisk av natur enn andre, seier Astrid Langvatn.

TØRE OKSHOLEN

tore.oksholen@adm.ntnu.no

Tysker skriver NTHs vitenskapshistorie

Det måtte en tysker til for å begynne nedtegnelsen av vår nære historie.

Doktorgradsstipendiat Roland Wittje (32) fra Oldenburg skriver om fysikk i Norge i mellomkrigstida, med NTH som utgangspunkt.

Det startet med at Wittje var utvekslingsstudent ved Instiutt for fysikk i 1993-94, og ble engasjert for å samle og registrere utdaterte vitenskapelige instrumenter. Foranledningen var at Gamle fysikk skulle tømmes og inventaret flyttes til Realbygget. Wittje fant rundt regnet 1000 forskjellige instrumenter, som hver for seg hadde en historie å fortelle. Nå gjør han et dypdykk i deler av historiene, med spesiell vekt på kjernefysikk, akustikk og undervisning.

Arnested for nye instrumenter. – Kjernefysikk og akustikk var betydningsfulle fagområder ved NTH i 30-årene. Det lille fysikkmiljøet greide å gjøre seg internasjonalt gjeldende, forteller Wittje. – Blant annet vakte det opp-



Roland Wittje skriver vitenskapshistorie fra NTH og drømmer om å lage en utstilling av vitenskapelige instrumenter.

FOTO: SYNNØVE RESSEM

sikt ved å lage en Van der Graaf partikkelakselerator (instrument for å spalte atomer). Selve oppfinnelsen var ikke ny, men NTH-erne var blant de første som fikk den til å fungere! Innen akustikk skjedde det svært mye i forbindelse med utviklingen av

elektroniske instrumenter. Det grodde fram et aktivt og svært motivert miljø rundt Akademisk Radioklubb, som ble stiftet i 1925 og holdt til i fysikkbygget de første årene. Blant medlemmene var Vejbjørn Tandberg, som utdannet seg innen svakstrøm-

teknikk men tok diplomoppgaven ved Fysisk institutt. Tandberg begynte sin produksjon av høyttalere ved instituttet. Det var også en høyttaler som ble hovedoppgaven hans. I det hele tatt, – fysikkverkstedene ble arnested for utviklingen av

mange nye og spennende instrumenter og apparater.

Samfunnsperspektiv.

Wittje er opptatt av å fortelle vitenskapshistorie med samfunnsintegrasjon som perspektiv og legger mindre vekt på idéhistorie:

– Hvordan har utviklinga innen fysikken påvirket den teknologiske utviklinga, og hvordan har teknologien påvirket dagliglivet vårt?

Videre er han opptatt av å se sammenhenger, for eksempel båndene mellom undervisning og forskning. Han syns ofte dette er et fraværende element i kunnskapsformidling, og bruker utstillinger ved vitensentrene som eksempel.

– De kan for eksempel vise en pendel som svinger, men forteller ingenting om hvorfor og hva vi kan bruke denne kunnskapen til, sier han. I samme åndedrag røper han at han drømmer om å lage en utstilling med noen av de tusen vitenskapelige instrumentene som i dag blir oppbevart i et lagerrom i Realbygget.

– Men å dandere dem i montere for allmenn beskuelse gir ingen mening. Jeg vil vise hvordan de fungerer og hvorfor!

SYNNØVE RESSEM

synnove.ressem@adm.ntnu.no

7000 på Forskningsdagene

Drøyt 7000 skoleelever fant veien til Forskningsdagene i Trondheim forrige torsdag og fredag. Her fikk deltakerne blant annet smake is som var fryst ved hjelp av flytende nitrogen, og spise vafler som var stekt av roboter. Det var mer enn 28 stands i teltbyen på torget. Nytt av året var at en hel dag var avsatt for å knytte kontakter mellom forskningsmiljøene og det lokale næringslivet. Forskningsdagene i Trondheim ble i år gjennomført for sjette gang. Informasjonsenheten er teknisk arrangør.

Gemini i ny nettbunad

Forskningsmagasinet Gemini, som utgies av NTNU og Sintef i fellesskap, har nylig fått nytt design på nettet.

Blant annet er det nå lagt inn en ny søkefunksjon der man kan søke i fritekst på hele Geminis nettsted. Surf deg en tur innom innom <http://www.ntnu.no/gemini/>.

Jojo-millionæren

Da Fast-kursen var på topp, satt Arne Halaas med verdier for 600 millioner kroner. I dag er hans papirformue redusert til ca 10 millioner.

Tap og vinn med samme sinn er et munnhell som passer godt på dataprofessor Arne Halaas. Da Universitetsavisa omtalte Halaas og hans eierinteresser i Fast Search & Transfer i fjor høst, var papirformuen hans på ca 200 millioner kroner. På det meste har den vært oppe i 600 millioner. I dag er aksjene verdt om lag 10 millioner.

Men har Arne Halaas mistet humøret fordi om en halv milliard har forduftet? Slett ikke. Halaas er den han alltid har vært, enten millionformuen kan skrives med ett eller med tre sifre.

Men skatten... – Jeg har aldri brukt særlig penger privat, det er ikke min livsstil. Hva skulle jeg gjort med en halv milliard, spør han. Tapte papirmillioner plager ham ikke det grann, men det gjør det nor-



– Ti milliona e da åsså pæng, er den lakoniske kommentaren Arne Halaas har til berg-og-dalbaneturen han har hatt med Fast-aksjene sine.

ske skattesystemet.

– Mitt tilfelle er et stjerneeksempel på hvor skjevt skattesystemet er, sier han indignert. – Jeg har aldri hatt så dårlig økonomi, det meste av professorlønna går med til å betale formueskatt.

I år har han tjent et par hundre tusen på si for å kunne betale forskudd på formueskatt. Den personlige økonomien er blitt mer uoversiktlig. Skattekrav som gjelder fjoråret, kan brått dukke opp.

Ikke til Belgia. Andre sentrale personer i Fast med større

aksjeformuer er blitt skatteflyktninger. Fast-gründer Hans Gude Gudesen har valgt Belgia som hjemsted på grunn av gunstig beskatning av urealiserte aksjeformuer. Det er en lite aktuell løsning for Halaas. – Og så Belgia da gitt, fnyser han.

Foreløpig har han ikke solgt en eneste aksje. Han tror det vil bli bedre tider igjen. Han tar tatt opp lån på huset for å bygge seg en skikkelig hytte – for å få frisk luft og god avstand til Internett og museklikk.

ARNE ASPHJELL (tekst og foto)
arne.asphjell@adm.ntnu.no

fakta

John Lervik blir Fast-sjef

Den tidligere NTNU-studenten John Markus Lervik inn tok 1. oktober posisjonen som Fast Search & Transfers øverste sjef, eller Chief Executive Officer (CEO) som det heter i internasjonale firma. Lervik har hittil vært teknisk direktør hos Fast. Han tok doktorgraden ved Institutt for teleteknikk i 1997 i bildekommunikasjon, og fikk Esso-prisen for arbeidet. Han ble kort tid etter headhuntet til den tekniske lederstillingen i Fast, og har vært med siden starten. Fast har denne uken inngått avtale med den tyske internett-giganten T-online, og dermed er Fast nesten enerådende som leverandør av søketjenester på det tyske markedet. Disse kunngjøringene har ført til et hopp i aksjekursen denne uken. Det medførte blant annet at Halaas' formue økte fra 9,5 millioner til 11 mens han hadde denne artikkelen til gjennomsyn.

Stor Japan-mønstring neste høst

NTNU er pådriver for en stor mønstring av japansk kunst og kultur, forsknings- og næringslivssamarbeid neste høst.



Logoen for Japan 2002 er laget av studenter ved produktdesign og arkitekt.

Det var nok første gang det ble servert sushi i Rådssalen på Gløshaugen. Anledningen var forhånds-PR for neste års store Japan-festival i Trondheim, Japan 2002. Da kan det nok bli sushi over hele byen. Minst 20 institusjoner og bedrifter har sagt at de vil delta i den japanske stormønstringen, sammen med NTNU. Dette betyr at det i perioden 28. september til 6. oktober neste høst vil bli en mangde utstillinger, seminarer og konserter med japansk innhold.

Stort løft. – Vi er nysgjerrige på Japan, sa universitetsdirektør Vigdis Moe Skarstein da hun presenterte opplegget for mønstringen neste høst. Skarstein påpekte at hovedformålet er å styrke relasjonene mellom Norge og Japan. I tillegg ønsker man å markere NTNU som kulturinstitusjon og Trondheim som kulturby, og samtidig utvikle det gjensidige samarbeidet mellom NTNU og andre kulturinstitusjoner i Trondheim. Flere av disse har gitt tilsgagn om deltakelse.

Kunstindustrimuseet åpner en utstilling om japansk kunsthåndverk, som blir en del av museets permanente utstillinger. Flere andre av byens museer vil også sette opp utstillinger

med japansk tema i denne perioden. Trøndelag teater setter opp et japansk stykke, og det blir også rikelig anledning til å oppleve japansk musikk i løpet av «Japan-uka». På Britannia blir det japansk uke med ekte japansk kokk, så sushi-frelste bør nok finne veien dit. Midtbygruppen deltar også i Japanfokuseringen, og det vil nok bety bedre muligheter til å handle japanske varer.

Instituttene deltar. Flere av fagmiljøene ved NTNU benytter anledningen til å profilere sitt samarbeid med japanske læresteder. Arkitekturhistorie belyser japanske tesseremonier gjennom fotoutstilling og seminar. By og regi-

onplanlegging viser Tokyo som «megacity». Vassbygging arrangerer workshop om fellestrekk i vannrensing i Japan og Norge. Kunst- og medievitenskap setter japansk film på programmet, og Medisin arrangerer et samarbeidsseminar om medisinsk teknologi. Dette var bare noen få eksempler; Det endelige programmet vil nok vise et stort mangfold av tilknytningspunkt mellom Japan og Norge.

De som måtte ha gode ideer eller ønsker om å bidra med noe til Japan-mønstringen, anbefales å ta kontakt med Marit Skimeli ved Informasjonsenheten (tlf. 95980).

ARNE ASPHJELL
arne.asphjell@adm.ntnu.no



Kimonokledte damer serverte ekte sushi til de som deltok på lanseringen av neste års Japan-festival. FOTO: ARNE ASPHJELL

Ungdom synes lite i TV-nyhetene

Og når de gjør det, er det ofte med negativ vinkling.

Det viser undersøkelser som NTNU-studenter i emnet mediesosiologi (medievitenskap grunnfag) har gjort. I dette semesteret øver de seg på å være medieforskere. En av oppgavene er å se på hvordan ungdom deltar og presenteres i

TV2-nyhetene klokka 21.00.

Resultatet er ikke akkurat å rope hurra for, sett fra ungdommens ståsted. Av i alt 69 innslag var det 12 som inkluderte ungdom. Men rollen de spilte, var liten. Og måten de ble presentert på, var oftest lite positiv. For eksempel var en av ungdommene bløtkakekasteren som serverte en kremkake i ansiktet på kongen av Sverige.

Et annet eksempel er at når yngre, utenlandske menn presenteres, er det gjerne i sammenheng med voldtektssaker.

Ungdom blir gjerne kulisser i nyhetsbildet, mener studentene, og bruker et nyhetsinnslag der unge jenter bar Steinar Bastesen på gullstol, som eksempel. De mener at mer synlig ungdom på fjernsyn og radio

kan gjøre at ungdom blir mer interessert i nyheter og politikk. Men de stiller seg tvilende til at ungdom uten videre setter seg ned når det er TV2-nyheter klokka 21. Det må i så fall være på andre tidspunkt. Eller at politikken blir mer spennende dersom ungdomspolitikere er bindeledd.

Svangerskapsforsker med magefølelse

Kanskje var det smittsomt? Svangerskapsforsker Malin Noem Ravn ble i hvert fall gravid hun også.

Malin Noem Ravn synes kropp er spennende. Hun tok magistergraden i sosialantropologi i Honduras, med fokus på forholdet mellom dans, kropp og kjønn. Da hun bestemte seg for videre doktorgradsstudier, måtte det bli om kvinner og svangerskap. Det er nemlig tidligere blitt gjort svært lite forskning om hva kvinner føler i forhold til sine egne voksende mager, og hvordan de oppfatter seg selv under svangerskapet.

Ble selv gravid. Selv var Malin ung, singel og uten barneplaner da hun gikk i gang med å intervjuer åtte gravide kvinner bosatt i Trøndelag.

— De sa det til meg at: «det blir jo din tur snart, for du har vel tenkt å føde snart?» Jeg ble behandlet som en novise, som skulle læres opp i en mulig framtid, ler Malin Noem Ravn. Sannsigere eller smittsomme: De gravide kvinnene fikk rett. Malin har nå fått en stor og fin mage. Hennes termin er om to uker, i midten av oktober. Det er vel dette som kalles *to go native* innen sosialantropologien? I alle fall har Noem gått fra å være subjekt til å bli objekt i sin egen avhandling. Men hvordan påvirker det forskningen?

— Det at jeg sjøl er blitt gravid, vil selvsagt påvirke prosjektet. Selv om det åpenbart også er problematisk, tror jeg det gjør forskningen min bedre, for nå har jeg en unik mulighet til å se svangerskap fra begge sider, sier Malin. Store deler av oppgaven er allerede skrevet av en ikke-gravid forfatter og nå må resten skrives av en gravid. Men den forandrede forskerposisjonen må selvsagt bakes inn i kapitlet om metode.

Malin minnes at hun stilte de gravide en del spørsmål som sikkert ble oppfattet som naive og til dels dumme. I dag har hun en mer personlig forståelse av graviditet. Om frykt for å miste barnet, om søvnløse netter, om å miste kontrollen på kroppen.

Naturkropp. De åtte kvinnene som Malin fulgte, er mellom 24 og 35 år, og de fleste er førstegangsfødende. Arbeidstitelen på avhandlingen hennes er «En kropp: To liv. Den gravide kroppen i det moderne Norge.» De struttende kvinnene har fortalt om gleder, forandringer, frykt og bekymring.

— Et gjennomgående trekk er at kvinnene oppfatter graviditet så forskjellig, forklarer Malin.

Graviditet er ikke en ensartet fysisk prosess som ender opp med en fødsel. Kvinnene som Noem har fulgt, former graviditeten på mange forskjellige måter. Noen underkommunisierer den og forholder seg lenge til graviditeten uten å tenke på fødsel: En av kvinnene som ble spurt om hvordan hun så for seg mammatilværelsen, reagerte med stor overraskelse og utbrøt: «Å herlighet, det har jeg ikke tenkt på». Andre gjør graviditet til et stort tema, og begynner allerede i uke 18 å innta den gravide stillingen når de skal ned i og opp fra sofaen.

— Det moderne mennesket er opptatt av å ha kontroll over seg selv og sine omgivelser, og det som skjer med den gravide kroppen, er at du ikke har kontroll. Den vokser uten at du kan styre det: Du kan få leddproblemer, du kan kaste opp, du gråter i tide og utide, og det blir vanskeligere å sove om nettene. Mange tolker denne kroppen som en naturkropp, hvor man knytter bånd med kvinner gjennom hele historien og over hele kloden, forteller Malin.

Graviditet er på den ene siden felleskvinnelig. På den andre siden understreker kvinnene at graviditeten er deres egen og at den skal passe inn i deres individuelle liv. Det er mange kvinner som ikke har svangerskap og barn som primære mål i livet, og dermed må graviditeten og morsrollen tolkes og formes slik at den passer inn i det bildet den gravide har av seg selv fra før. På denne måten kan graviditeten få en sentral plass i kvinnes moderne identitetsprosjekt.

Pappa må vente. Før var det kommende nye barnet det viktigste for den gravide. Ravn mener det i dag legges mer vekt på en symbiose mellom mor og foster i selve svangerskapet. Men i mange sammenhenger har bildet en dobbel bunn. Kvinner betraktes i større grad som en beholder som skal bære barnet fram. Øyet ser ett, tanken teller to. Dette får også stor betydning for hvordan kvinnen blir behandlet av omverdenen, med tanke på både restriksjoner og omtanke.

— Men hva med en studie av pappas rolle under svangerskapet?

— Det er også veldig spennende. Men han må vente. Kvinnen først, sier Malin.

TORE HUGUBAKKEN

tore.hugubakken@adm.ntnu.no



Malin Noem Ravn måtte bake sin egen graviditet inn i metodekapitlet.

FOTO RUNE PETTER NESS

Teknologi gjør foster til barn

«Seeing is believing,» heter det. Eller på norsk: «Jeg tror ikke før jeg får se det». Dette kan overføres til hvordan vi oppfatter det som vokser i magen.

Studier som Malin Noem Ravn har gjort av kvinner i svangerskap, viser at bevisstheten om barnet i magen i stor grad styres av teknologien. Ulike visualiseringsteknikker, som ultralydbilder,

gjør at fosteret lettere og tidligere blir et menneske. Det er ved denne undersøkelsen det «går opp» for foreldrene at de venter barn.

Noem sier at kvinnene heller ikke ser på dette bare som en diagnostisk undersøkelse, men som et møte mellom foreldre og barn. Flere av kvinnene kjenner igjen ansiktstrekk når de ser fosteret på skjermen ved undersøkelsen, og da er fosteret langt framme i bevisstheten som en egen person, mener svangerskapsforskeren. Men det er ikke alle som klarer å vente til uke

17 for ultralydsundersøkelse. Halvparten ønsker dette allerede før det har gått ti uker. De vil forsikre seg om at det er liv. Mange gravide har et behov for å se «babyen» sin flere ganger, og bestiller nye timer med ultralyd. Ved ultralydsundersøkelse er det også mulig å få vite fosterets kjønn.

— Kjønn er av ekstrem viktighet for hvordan vi oppfatter en person eller et menneske i vår kultur, sier Ravn. Det å se fosteret på ultralydskjermen, og det å få vite kjønn, frigjør fantasien og slipper løs tankene og funderingene om

hvem dette nye mennesket er. Man ser for seg et fullverdig familiemedlem med klare elementer av personlighet: Fosteret tillegges egenskaper som aktiv/passiv, sjenert/blottleggende osv. Når kjønn er klart, bestemmes gjerne navnet også, noe som bidrar ytterligere til en individualisering av fosteret.

Ravn mener at den nye teknologien har bidratt til at vi i større grad tenker at fødselen bare er en overgang for den nye lille verdensborgeren. Fosteret er blitt til et menneske på et mye tidligere tidspunkt.

Doktorens dilemmaer

LONDON: Doktorer som lyver til et barns foreldre, fordi de håper det er til foreldrenes beste. Doktorer som lar noen snike i operasjonskøen, fordi de mener at det er til pasientens beste. Doktorer som nekter pasienten behandling fordi de tror det er til hennes beste. Men hele tida ligger den der. Redselen for å velge feil.

Det er lenge siden doktorens ord var lov. En gang var det slik at legen forordnet, «søster» utførte, og pasienten adlød. Den tida er definitivt over. I dag stilles legestanden overfor nye utfordringer. Internett og medier tilbyr informasjon i overflod om sykdommer, medikamenter og terapier.

Samtidig stilles helsevesenet overfor strengere krav til økonomi og effektivitet.

Og pressen bidrar med sitt, ved å sette flombelysning på leger som gjør feil.

Under en operasjon på et spedbarn inntreffer en situasjon som muligens resulterte i en 20-sekunders hjertestans. Det kan føre til hjerneskade, men risikoen er forholdsvis liten. Svaret får man først på et senere tidspunkt. Bør foreldrene få vite om det inntrufne med en gang etter operasjonen? Hva er viktigst – retten til informasjon, eller retten til å slippe unødig engstelse?

Vi er til stede på en kongress i medisinsk etikk. Arrangør er Imperial College School of Medicine. Deltakerne kommer fra hele verden. «Caset» referert ovenfor, er ett av mange som legges fram for diskusjon. Deltakerne ble på forhånd oppmuntret til å legge slike eksempler på etisk vanskelige valg fram til kritisk vurdering av sine kolleger. Hva velger man å gjøre?

Doktorene (samt noen psykologer, sykepleiere og samfunnsvitere) er her for å gruble sammen. Legene har det til felles at de møter vanskelige dilemmaer i sin medisinske hverdag. De vil lære mer om hvordan de går fram for å foreta gode valg. Deres mest grunnleggende dilemma er dette: Hvem skal bestemme over liv og død? Doktoren, pasienten selv, eller pårørende?

Mer konkret: Hvem skal bestemme hvilken behandling som skal iverksettes (er effekten god nok til å rettferdiggjøre bivirkningene), når skal den avsluttes (og en uavvendelig død aksepteres) og når skal pasienten få litt/mye hjelp til å dø?

- Hvem skal få behandling
- Pasientens rett og mulighet til å bestemme over seg selv
- Nye muligheter som skapes av ny medisinsk teknologi, herunder genteknologi

Dette er noen av de viktigste etiske utfordringene som moderne helsevesen er stilt overfor, ifølge innledere og deltakere på konferansen.

Behandling: Hvem skal få?

En kirurg som driver poliklinisk praksis, har en pasient med leukemi, og det er klart at pasienten ikke vil overleve. Allmenntilstanden er forholdsvis god, med ett unntak: Han har brokk, og det hemmer ham betydelig. Operasjonskøen er så lang at han vil dø før han blir operert. Er det at en person har kort tid igjen å leve, et argument for å la ham gå foran i køen, og slik skyve et tilfeldig valgt menneske bakover i køen igjen?

– Hvem skal komme først i helsekøen? Skal friske få behandling gjennom screening og rutinekontroller? Dette handler til syvende og sist om hvem helseve-

senet skal rette ressursene sine inn mot, sier lege og post.doc.-stipendiat Siri Forsmo ved Institutt for samfunnsmedisin, NTNU. Forsmo deltok på konferansen i London sammen med førsteamanuensis John Arne Skolbekken ved Psykologisk institutt.

Under diskusjonen om ovennevnte «case» refererte en engelsk epidemiolog til undersøkelser som viser at jo sykere man er, jo mer helseressurser brukes på en. Når man ligger på det siste, settes alle helsekluter inn.

– Det generelle spørsmålet er da om det er riktig å bruke så mye helsepenger, når livet forlenges med kun dager eller et par uker, sier Forsmo.

I den andre enden av skalaen ser man at de friske får stadig mer oppmerksomhet fra helsevesenet, i form av masse-screeninger, samt rutinekontroller.

– Man bør la de friske være i fred og konsentrere seg om dem som er blitt syke. Det innebærer å kutte ned på hyppige rutinekontroller av mennesker det ikke feiler noe som helst, og det betyr at man lar være å screene en masse friske, i håp om å identifisere noen få syke, sier Forsmo. Hun nevner mammografi og screening for prostatakreft som eksempler.

– Hvordan få pasienten ut av helsevesenets klør: Det er den største utfordringen for helsevesenet i dag. Dette handler om etikk. Målet må være å få menneskene ut av pasientrollen – å gjøre dem minst mulig syke, sier Forsmo.

Bestemme over seg selv

En mann kommer til legen sin. Han forteller at han ønsker en hjernescan, fordi han er overbevist om at noen har installert en databrikke i hodet hans. Pasienten uttrykker samtidig sinne over noen naboer som stadig spionerer på ham, han funderer på om han skal



Lege og post.doc.-stipendiat Siri Forsmo ved NTNU var blant deltakerne på konferansen. Et av spørsmålene som ble debattert, gikk på hvem som skal prioriteres av helsevesenet. – Er det riktig å bruke store ressurser på pasienter i livets slutfase, når livet forlenges bare med noen dager eller uker, spør Forsmo.

bruke kniven på dem. Legen foreslår å henvise pasienten til en psykiater. Pasienten blir rasende, og truer med å bryte all kontakt med legen, som svarer med å si at OK, du skal få treffe en kirurg i morgen. Legen begrunner løgnen med at de ikke hadde personell til å ta hånd om pasienten der og da. Men den som dukker opp til avtalen neste dag, er ingen kirurg. Derimot en psykiater. Når mannen blir klar over dette, blir han svært utagerende og må legges i reimer og tvangsmediseres. Det er psykiateren som forteller om dette. Psykiateren er sterkt kritisk til løgnen som legen presenterte pasienten, fordi det ødela alle muligheter til å opparbeide et terapeutisk forhold til pasienten. Burde legen ha fortalt sannheten? Unngikk legen sannheten fordi det ville medført ubehag for legen å fortelle den?

– Doktorer skylder å handle i overensstemmelse med disse fire prinsippene. Spesielt plikter de å bare gjøre ting overfor pasienten som gir en netto nytte for dem, med så lite skade som mulig. Dette må skje på en måte som respekterer pasientens autonomi, noe som innebærer at dersom pasienten avviser en bestemt behandling, bør doktoren respektere pasientens beslutning. Unntakene er der hvor

pasienten ber om en medisinsk behandling som legen tror vil skade ham eller henne, eller der legens egen autonomi er berørt, for eksempel en kristen lege som blir bedt om å utføre abortinngrep, sier professor emeritus Raanan Gillon. Professor Gillon er regnet som selve Høydingen innen medisinsk etikk i Storbritannia.

Gillon setter opp fire etiske leveregler for doktoren i sitt virke: 1) Respekt for pasientens autonomi. 2) Man skal handle til pasientens beste. 3) Man skal ikke skade ham. 4) Man skal være rettferdig.

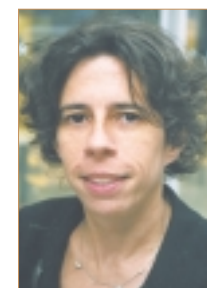
I tillegg kommer reglenes virkeområde – det som på engelsk heter *scope*.

Når det gjelder respekt for pasientens autonomi: Gjelder det for psykiatriske pasienter eller pasienter som ligger i koma? Når det gjelder at man ikke skal skade pasienten: Gjelder det også fostere før 12. uke (grensa for selvbestemt abort)?

– Målet med kurset er å forbedre doktorens evne til å resonnerer omkring valg og slik gjøre bedre valg. Prosessen går gjennom å forstå at det fins andre synspunkter som står i opposisjon til dine egne. Gjennom slik innsikt forbedres din evne til å foreta gode valg. Vesentlige deler av tradisjonell medisin går på å foreta kjappe valg – «Jeg føler at dette er rett, derfor gjør jeg slik» – i stedet for å tenke gjennom saken. Slik sett prøver jeg å gjøre valg vanskeligere, ikke enklere, sier han.

Gillon tror mange leger føler på et ubehag i sitt daglige virke, en uro som skriver seg fra mistanken om at man fatter gale beslutninger. Mistanken behøver ikke nødvendigvis ha rot i virkeligheten, men komme av at man ikke har tenkt

igjennom sine handlinger og derfor føler ubehag. Ved å tenke grundig gjennom sakene får man anledning til å begrunne sine valg, og dermed ha det bedre med seg selv i legerollen, mener Gillon.



Bobbie Farsides

Bobbie Farsides foreleser i medisinsk etikk.



Blikkontakt – etiske utfordringer handler om å se problemene i øynene. Du må trenes i å lytte til oppfatninger som går på tvers av dine egne, sier professor emeritus Raanan Gillon.





EDVARD MUNCH: SYK PIKE (1886)

etikker ved Kings College i London. Hun ser på overflod av informasjon som det viktigste problemet for moderne pasienters herredømme over egen situasjon.

– Det er så mye viten tilgjengelig for lekfolk at man ender opp med å føle seg mer maktesløs. Dette er paradokset ved info-samfunnet: Mer viten skulle gjøre pasienten bedre i stand til å bestemme over seg selv. Men på et tidspunkt blir for mye viten en byrde. Her har doktoren en oppgave i å sile informasjonen, og slik hjelpe dem å velge, sier hun.

Hva med legene – har de mistet for mye autoritet?

– Jeg tror doktorer flest er komfortable med dagens situasjon, hvor pasientene har en helt annen kontroll over sin egen behandling. Men det er naturligvis forskjeller, og de går vel mest på alder. Eldre leger kan synes dette er vanskeligere.

Leger blir noen ganger beskyldt for å fraskrive seg ansvaret for behandlingen, og overlate til pasienten å ta viktige beslutninger. Er løsningen å vende tilbake til en mer autoritær legerolle?

– Jeg tror ikke det. Faren er at legene går fra å foreta noen få paternalistiske beslutninger på pasientens vegne, til å innta en paternalistisk holdning generelt.

Farsides mener det er viktig å skille mellom en doktors enkelthandlinger og den generelle holdningen man inntar overfor pasienten. Selv om det kan forsvares å frata pasienten myndighet over egen behandling i enkeltsaker, bærer det galt av sted dersom det blir slik legen behandler sine pasienter.

Framskrittets pris

En ufrivillig barnløs kvinne lider av en sjelden sykdom som gjør skjelettet hennes mykt. Likevel vil hun muligens kunne få barn ved hjelp av kunstig befruktning. Men det blir vanskelig, og utsiktene til suksess er begrenset. Bør legene likevel forsøke?

– Den rivende teknologiske utviklingen innen medisinen stiller oss overfor nye dilemmaer. Vi blir i stand til å behandle stadig flere. Men er det nødvendigvis et gode? Straks man konstruerer en ny medisinsk maskin, stiller det seg en kø foran den av folk som vil behandles, sier Forsmo.

Dette knytter an til Gillons fjerde etiske rettesnor, rettferdighet. Men hva er medisinsk rettferdighet: rettferdig fordeling av begrensede helseressurser, eller den enkelte pasients rettferdige krav på å få den beste behandling som fins?

– Dette stiller helsevesenet overfor nye utfordringer. Mitt inntrykk fra kurset er at vi i Norge har kommet lenger enn Storbritannia i vår diskusjon omkring dette, sier Forsmo.

Den medisinsk-teknologiske utviklingen skjer særlig raskt innen genetikken. Fører framskritt innen genteknologi til at leger og helsevesen stilles overfor nye etiske dilemmaer?

– Et nytt dilemma som trer fram, går på genteknologiens særegne potensial til å endre menneskenes natur gjennom genterapi. Det er muligens her man finner den største medisinske trusselen mot menneskets autonomi, sier Gillon.

– Antakelig er det bare et spørsmål

om tid innen man blir i stand til å avle en ny mennesketype som ikke har autonomi, men som kan styres av andre. Dette høres i dag ut som science fiction, men science fiction har en ubehagelig evne til å bli virkelighet før man vet ordet av det. Derfor er det viktig å ta tak i disse problemstillingene. Og forskning som underminerer det humane genoms autonomi, bør forbys. Men det betyr ikke at vi også bør forby forskning som kan forbedre vårt genom, sier Gillon, og tar som eksempel utsiktene til å, gjennom genterapi, bygge immunitet mot aids inn i vårt genom. Det er ikke noe prinsipielt galt i dette, mener Gillon.

Kulturforskjeller

En tenårings jente er til allmennlegen sin for å få piller mot en hudlidelse. Pillene kan forårsake fosterskade i tilfelle graviditet, derfor skal man ta graviditetstest først, og så sette pasienten på prevensjonsmidler. Tenåringen er til legen sammen med sin far. Faren vil ikke slippe henne av syne. Hun sier hun ikke er seksuelt aktiv. Det er ikke mulig å få snakket med henne uten faren til stede. Skal legen ta henne på ordet, og skrive ut medisinen? Under den påfølgende diskusjonen framgår det at de nordiske deltakerne synes det er uproblematisk å akseptere jentas versjon, forutsatt at man finner en anledning til å be henne ta kontakt på tomannshånd senere, om hun finner det nødvendig. De britiske legene som deltok i diskusjonen, var mer innstilt på å kreve graviditetstest uansett.

Legen vet at barnet kan komme til å dø. Skal barnet selv få vite det?

Professor Gillon mener å observere en del kulturelle forskjeller i hvordan leger fra ulike kulturer takler etiske pasientdilemmaer. En ulikhet går på pasientinformasjon.

– I noen medisinske kulturer oppfører doktoren seg svært paternalistisk overfor pasienten, og forteller ikke mer enn høyst nødvendig. I en del sammenhenger er det fremdeles vanlig å unnlate å gi pasienten dårlig nytt. Dersom prøver viser at sykdommen har en dårlig prognose, blir ikke pasienten fortalt dette, sier Gillon.

I Nord-Europa. Nord-Amerika og Australia/New Zealand har man en kultur på at pasienten skal gis informasjon, selv om nyhetene er de verst tenkelige: Synet er at hensyn til pasientens autonomi går foran hensynet til å unngå å påføre pasienten mer stress gjennom å fortelle dårlig nytt.

Men går det også et skille mellom britiske og skandinaviske leger? På konferansens første dag ble det en diskusjon om hvorvidt man skulle signere en egen taushetserklæring i forhold til hva som kom til å bli sagt. Man var redd for å bli innrapportert til det britiske helsetilsynet, dersom man skulle komme i skade for å legge fram opplysninger om egen praksis, som kolleger fant uetisk. Gillon medgir at denne reaksjonen kan tyde på en viss uro som bølger gjennom det medisinske miljøet i Storbritannia akkurat nå.

Forsmo på sin side betegner de britiske legenes reaksjon som «paranoid.» Hun mener også å se en holdning blant britiske leger som går ut på at det er ukollegialt å komme med en «second opinion.»

– Det virker som om man synes det er illojalt å foreslå en diagnose eller behandling som er en annen enn hva pasienten har fått av leger vedkommende har konsultert tidligere. Men saken er jo at det tvert i mot ville vært uetisk å tie, dersom man mener behandlingen vil være til pasientens beste. Hensynet til pasienten skal komme først, sier Siri Forsmo.

TOR OKSHOLEN (tekst og foto)

tore.oksholen@adm.ntnu.no

Ventelister på Think

Salget av Think gikk tregt i starten. De som kjøpte bilen, var fornøyd – men presse og motorjournalister tok ikke produktet helt alvorlig. Det ble heller ikke brukt allverdens ressurser på markedsføring. Men nå har etterspørselen tatt seg kraftig opp. Det hjalp godt at Think ble momsfri og prisen datt fra 200 000 til 162 000. Nå er det ventelister og leveringstid på to måneder.



Think med fuglerede

At Think er en miljøvennlig bil, fikk serviceavdelingen i Aurskog nylig erfare. En bil som kom inn for ettersyn, hadde et komplett fuglerede under panseret! Et klart bevis på at Think er et stillegående og miljøvennlig kjøretøy. Vi håper «serviceavbruddet» ikke ødela naturens gang for den rugende fuglemora.

Soldrevet Think

Herman Gyr og kona Lisa Fridman bor i solrike California. De er begge energi- og miljøbevisste, og driver et konsulentfirma som gir bedrifter råd om miljøvennlig energibruk. De praktiserer det de lærer, og har installert solcellepaneler på taket på huset sitt. I løpet av en dag samler de 25 kilowattimer som lagres i batterier. Det er nok energi til å drive både hus og bil, som er en Think. «Full tank» på Think'en er 12 kilowattimer, nok til en kjørelengde på ca 10 mil.

– Norges beste ingeniørjobb

Egil Mollestad har en av de mest spennende jobbene som er å få for ingeniører i Norge, synes han selv. Han leder el-bilfabrikken Think Nordic.

Egil Mollestad var ferdig bygningsingeniør fra NTH i 1979. Fire år senere tok han en dring.-grad om bruk av elementmetoden til statiske beregninger. Dette fagfeltet brakte ham videre til Norwegian Contractors og bygging av betongplattformer.

Mollestad steg i gradene og hadde på det meste 650 mann under sin kommando. Men på midten av 90-tallet var plattformenes æra over, og ingeniøren søkte nye utfordringer. Dem fant han hos den norske bilprodusenten Think i Aurskog.

– Dette er en enestående anledning til å delta i oppbyggingen av en norsk bilindustri. Det var bare å hoppe på, sier Mollestad.

Han har ikke angret. Men han innrømmer at det til tider har vært ganske stritt.

David + Goliat = bra. – Vi var et lite team og hadde begrensede midler, sier han om starten på Think-prosjektet i 1997. – Alt var nytt for de fleste, og vi fikk inn 4-5 nyutdannede ingeniører fra Trondheim. I denne fasen ble det hentet

inn ekspertise fra Lotus i England.

Det store gjennombruddet kom da Ford kjøpte seg inn i Think, og senere overtok alle aksjene. – Det åpnet en ny verden for oss, vi ble en del av det gode selskap. Og Ford har kompetanse innenfor alle de områder vi trenger, sier Mollestad som er imponert over hvor seriøst Ford satser på lille Think: – De har tatt en strategisk beslutning om at de vil satse. Det er inspirerende at en bilgigant har så god tro på dette prosjektet.

Men samlivet med giganten har sin pris.

– Ford er en veldig stor organisasjon med mye kontroll og byråkrati, med krav om rapporter og rutiner som er laget for produksjon i store volum. Dette passer dårlig for oss som har et absolutt nisjeprodukt. Vår utfordring ligger i å bevare entusiasmen og entreprenørånden fra pionertiden også som en del av Ford-konsernet, framholder Mollestad.

Optimister. I øyeblikket utvikles en ny Think som først og fremst skal rettes inn mot det amerikanske markedet. Debuten vil skje om et halvt års tid.

– Hvor står Think om fem år?

– Det avhenger mye av amerikanske myndigheter. Hvis de opprettholder sitt krav om at en stigende andel av bilparken skal være forurensningsfri, har vi gode muligheter. Det skjer også mye spennende når det gjelder batteriteknologi, som på sikt kan gi oss et løft.

– De to hovedproblemene i dag er at Think har kort rekkevidde og at prisen er i høyeste laget. Men det skjer mye spennende med utvikling av ny batteriteknologi, og vi ser en utfordring i å få prisen ned ved større produksjon, sier Mollestad,



Egil Mollestad tror lille Think har ei stor framtid i vente.

og presiserer:

– Vi er optimistiske. Think er en morsom bil å kjøre, det er et smart og framtidsrettet konsept, og vi har en god status i Ford-systemet. De er imponert over hva

vi har fått til og «forstyrrer» oss ikke for mye!

ARNE ASPHJELL (tekst og foto)

arne.asphjell@adm.ntnu.no

Hjelp fra Trondheimsmiljøet

Helst siden starten har det vært nær kontakt mellom Think og Maskinfakultetet ved NTNU.

Bilfabrikken i Aurskog ble etablert med hjelp fra NTNU og Sintef. Det startet med et par hovedoppgaver på Maskinfakultetet i 1997, om produksjonsløsninger og fabrikklayout. Senere har det vært både hovedoppgaver og videreføring i doktorgradsarbeid på oppbyggingen av produksjonen, bl.a. robotutskjæring av plastkarosseriet. Profes-

sor Terje Lien har vært ansvarlig for prosjektsamarbeidet fra NTNUs side.

I øyeblikket står det en delvis demontert Think i laboratoriene i Perleporten. Den bruker professor Hans Petter Hildre i undervisningen. Et par studentprosjekter kjøres også i tilknytning til utviklingen av den nye Think som skal lanseres på nyåret.



På bildet ser vi tre av de unge og fremadsskrittende NTNU'ere hos Think: Magnus Glomnes fra Fetsund har vært hos Think et år og jobber med opplegget rundt bilens batteri. Magnus er for øvrig den som har konstruert og bygget Vitensenterets orbi-tron. Jørgen Dahle fra Larvik jobber med utvikling av batteri, kjøling og ventilasjon for den kommende modellen. Jørgen søkte seg til Think først og fremst av ideologiske grunner. Think er en god bil for miljøet, understreker han. Tore Skjervheim fra Bergen er ferskingen i dette selskapet, og har jobbet hos Think i noen måneder som assistent for Jørgen. Alle tre kommer fra Maskinfakultetet ved NTNU.

Helfrelst på Think

Den lille, norskproduserte el-bilen Think har ikke blitt møtt med ovasjoner av motorpressen. Det er helt ufortjent. Dette er en kjempebil!

Over 95% av de bilturene jeg tar i løpet av et år, kan dekkes med Think.

For min del knyttet den store spenningen seg til om det gikk an å kjøre de seks og en halv milene fra heimen på Nar-do til



Jeg er en innbitt, gri-nebitersk hater av bomringen. Derfor var avgiftsfritak min viktigste motivasjon for å kjøpe Think. En fullstendig avgiftsfri bil – ikke bomavgift, ikke moms, ikke registreringsavgift, ikke årsavgift og heller ikke parkeringsavgift – det er jo helt utrolig i et land som Norge.

Forresten, én avgift har de klart å lure med også for el-bilers vedkommende: personskadeavgift på forsikring, 320 kroner per år.

Et annet viktig moment for en gammel «veterankaill» var at dette er en norskutviklet, norskprodusert bil – den vil bli historisk uansett hvilken skjebne den måtte få.

Miljøvennlig og rimelig i bruk var selvsagt også viktig.

Og etter noen uker bak rattet

i det lille sjarmtroll-let er jeg blitt helt betatt. Selv om jeg synes den er stygg.

Billig i bruk. Think må være den billigste formen for personlig forflytning på fire hjul som overhodet er mulig i et avgiftstynget Norge: full tank – 15 kilowattimer – for kr 7,50.

Med maks kjøredistanse på ca ti mil på fulladet batteri er det klart den ikke kan erstatte en vanlig bensinbil. Men som nummer to-bil er den helt ideell.

småbruket i Solsjøbygda i Orkdal uten å bunkre strøm underveis. Jomfruturen feiet all tvil til side: Nesten 40% av batterikapasiteten var igjen da vi hadde klatret opp i 300 meters høyde og landet på tunet i Orkdal. Jeg jublet!

Eneste lille skår i gleden var at oppladingen før start varte til 18.30 på kvelden, så jeg ikke fikk gleden av fri bompassering før klokken 18.00...

ARNE ASPHJELL

arne.asphjell@adm.ntnu.no

Think pluss

- Fullstendig avgiftsfri
- Billig i bruk
- Miljøvennlig
- Nesten vedlikeholdsfri
- Nesten lydløs
- Artig å kjøre
- Romslig

Think minus

- Savner instrument som viser lading i unnabakker
- Bare én kollisjonspute
- Litt tung på rattet for lukeparkering
- Dekkstøy fra bakre deler av bilen
- Litt harde seter

«La tullingen i el-bil slippe fram!»

Henning Sjølie er el-entusiast med Norgesrekord i bruk av el-bil: I løpet av ti år har han tilbakelagt 200 000 kilometer. De fleste av disse har han rullet på i Kewett, en opprinnelig dansk bil som i sin siste fase før konkurs ble produsert i Norge.

Sjølie har tidligere jobbet for Kewett, og har vært med på Think-eventyret fra starten. Han bor i Oslo og kjører hver dag sin Kewett til og fra fabrikken på Aurskog. Nå skal han kjøpe Think. – Kewett er som en olabil i forhold til Think, sier el-bilver-teranen.

Han spår at salget av elektriske biler vil fyke i været når folk oppdager hvor mye de kan

spare på å kjøre elektrisk og avgiftsfritt – og legger til en fordel som ikke lar seg tallfeste i kroner spart: – Når trafikken har korket seg og jeg kommer i min lille el-bil, vinker jeg bare til mine medtrafikanter og kjører utenom køen. De smiler og slipper meg forbi og tenker vel at «la tulling- en i el-bil slippe fram». Taktikken hadde neppe gått så bra om jeg hadde kjørt BMW!

Tulling Henning Sjølie med sin ola-el-bil.

FOTO: ARNE ASPHJELL



Stewart's corner

Spørsmål angående engelsk kan stilles til språkrådgiver Stewart Clark ved Studieavdelingen, e-post: stewart.clark@adm.ntnu.no, tlf. 73 59 52 45, faks: 73 59 52 37

Avoid short forms

Short forms or contractions have no place in formal scientific and academic writing, unless you are reporting dialogue.

Informal letters, e-mails and SMS messages often use contractions to stress the lack of formality, but apart from these, avoid them in written English.

Examples of contractions include: *aren't, don't, isn't, wasn't, can't, weren't, wouldn't, doesn't, hasn't, haven't* and *couldn't*.

Will is contracted to: *I'll, you'll, he'll, she'll, we'll, you'll* and *they'll*. In conversation, **will** is often written in dialogue as *'ll*, as in, «Mary'll be home soon». **To be** is contracted to: *I'm, you're, who's, he's, she's, it's, we're* and *they're*.

Remember that the apostrophe in the contraction indicates that letters have been left out.

Confusing contractions and their soundalikes:

it's (it is or it has) is often confused with the possessive **its**. Compare: «It's time to land» (contraction), «The plane lost its rudder» (possessive)

they're (they are) may be confused with the possessive **their** or even the adverb **there** (all of which are soundalikes)

you're (you are) may be confused with the possessive **your** («You're late; has your watch stopped again?»)

who's (who is or who has) may be confused with the possessive **whose**

Compare: «Who's driving to town?» (Contraction), «Whose car is that?» (Possessive)

Tricky words

Bimonthly/fortnightly/semimonthly/every two months

As **bimonthly** can mean either «twice a month» or «every two months», avoid this word. Use the less confusing **fortnightly** or **semimonthly** if you mean «twice a month». Use **every two months** if this is what you mean.

Biannually/biennially

Biannually means «twice a year». **Biennially** means «every two years». As these sound and look almost the same, avoid them if you can. **Biannually** can be replaced by «semiannually», «half yearly» or «every six months». **Biennially** can be replaced by «every second year» or «every other year».

New words for 2001

ASSMOSIS:

The process by which some people seem to absorb success and advancement by kissing up to the boss rather than working hard.

BLAMESTORMING:

Sitting around in a group, discussing why a deadline was missed or a project failed, and who was responsible. (Sounds like the Norwegian Labour party.)

CUBE FARM:

An office filled with cubicles.

GENERICA:

Features of the American landscape that are exactly the same no matter where one is, such as fast food joints and malls.

PRAIRIE DOGGING:

When someone yells or drops something loudly in a cube farm, and people's heads pop up over the walls to see what is going on.

SEAGULL MANAGER:

A manager who flies in, makes a lot of noise, craps on everything, and then leaves.

Tricky English

Please do not handle the fruit, ask for Debbie. (Sign in a Greengrocer's shop)

Do not go into another shop to be cheated, come in here. (Bargain basement)

After one visit we guarantee you will be regular. (Indian restaurant)

An awful CV can lose you that job. We do the best. (College noticeboard)

debatt

Si din mening, men skriv kort! Innlegg kan sendes via e-post: medieseksjonen@adm.ntnu.no. Innsendte manus kan bli forkortet. Fortsett gjerne diskusjonene på nettet: **ntnu.fritt-forum** (tilgjengelig fra «Innsida», der alle innlegg blir lagt ut etter at avisa er trykket).

En utfordring til rektorparkandidatene

De ansvarlige ved NTNU nå må ta tak i de alvorlige bemanningsproblema overalt der de finnes, skriver Einar Bardal.

Rektorparkandidatene Skretting og Strømmen har presentert sitt program komprimert i nøkkelordet FRISK, der de fem bokstavene står for faggrupper, rekruttering, innovasjon, studenter og kvalitet. Med utgangspunkt i en del forhold som mange av oss føler problemfylt ved dagens NTNU, vil jeg her komme mer eller mindre inn på innholdet av de fem stikkordene.

Studenter og Kvalitet er kanskje de mest karakteristiske begrep ved et universitet, men av grunner som vil framgå nedenfor, vil jeg ikke kommentere disse videre her.

Innovasjon er et nyere honnørord i universitetsmiljø, et begrep som både fortjener og får stor oppmerksomhet.

Hva så med de to første, Faggrupper og Rekruttering? Disse utgjør den viktigste forutsetningen for at en i framtida i det hele tatt kan lykkes med alt det andre. Kanskje ikke nødvendigvis faggrupper som formell organisasjon, men i alle fall det fagpersonell som skal utgjøre faggruppene. Samtidig representerer disse to stikkordene det mest

kritiske problem mange bakser med i dag. Som underlag for videre kommentar vil jeg, som et eksempel, beskrive situasjonen for en viktig faggruppe som jeg kjenner godt. Så vidt jeg veit, kan en finne flere andre faggrupper i samme situasjon, og desto større grunn til å få fram slike eksempler.

Ved vårt fakultet og vårt institutt har vi en faggruppe som vi kaller «Konstruksjoners integritet». At dette er en sentral og viktig gruppe, håper jeg vil framgå av følgende korte beskrivelse.

Denne faggruppen har ansvaret for undervisning og forskning innen maskindeler, typiske bruksegenskaper for materialer til maskinkonstruksjoner, transportmidler, prosessutstyr m.m., styrkeberegning av slike konstruksjoner, dimensjonering og utforming av konstruksjoner med sikte på motstand mot alle former for påkjenninger og materialsvikt: vibrasjoner, utmatting og andre brudd, slitasje, korrosjon og en rekke ulike kombinasjoner av disse. Preventive midler for å hindre slike former for materialsvikt og andre tiltak for at konstruksjonene skal funksjonere som forutsatt (overflatebehandling, smøring m.m. for å framskaffe akseptable friksjonsforhold osv.), hører også med.

Kort sagt, det dreier seg om alt som må kreves i konstruksjon og drift for å hindre havari eller funksjonsudyktighet av slike konstruksjoner, som en stor del av befolkningen er berørt av,

ofte eller en gang iblant. Sivilingeniører som er kompetente på dette området, er nødvendige for å opprettholde konkurransedyktig mekanisk industri, og er viktige også i deler av anna industri.

For tre-fire år sia var det ved vårt institutt seks fulltids faglærere og to prof. II som dekte disse fagområdene. I løpet av de siste åra har tre (eller mer nøyaktig 2,75) av de fulltidsansatte og en prof. II gått av, uten at vi så langt har fått lov til å erstatte noen av disse. Og det til tross for at det finnes utmerkede kandidater.

Faggruppen er m.a.o. halvert. Tatt i betraktning det vide fagområdet, er den underkritisk. De gjenværende skal jo også dekke undervisningen i basisfag med store studenttall.

Samarbeid med andre institutt kan være til hjelp, men en får ikke dermed en faggruppe med de nødvendige spesialkunnskaper. Det blir ikke mulig å opprettholde tilfredsstillende undervisning på siv.ing.fordypnings- og dr.ing.-nivå dersom det skal fortsette slik det er i dag. Manglende kapasitet, for lite overskudd til profilering, for lite ungdommelig entusiasme og stimulans fører etter hvert til minkende studenttall på områder der næringslivets udekte behov og konsekvensene i det daglige liv vil bli mer og mer tydelig. På grunn av forhindra Rekruttering. Det er kanskje greit å redusere antall ansatte i noen grad på lengre sikt, men en ukri-

tisk slanking som vi opplever nå, er meningsløs.

De fleste har hørt om havari av konstruksjoner. Noen ganger går det helt galt, med personulykker. Andre ganger er det bare flaks at en unngår katastrofen (f. eks. ved erfarte brudd i aksler på hurtiggående tog). Ved den nedbygging som nå skjer i sentrale siv.ing.fag, må en være budd på at slike havari vil skje oftere og oftere etter hvert.

Vi ønsker ikke noen særbehandling ved vårt institutt. Vi meiner tvert imot at de ansvarlige ved NTNU nå må ta tak i de alvorlige bemanningsproblema overalt der de finnes omkring på instituttene, og ved sentrale politikeres hjelp tilføre fakultetene nødvendige ressurser for å komme ut av de krisetilstander som eksisterer.

Begge parene som så langt har stilt som kandidater til rektor/prorektorvalget har – ifølge presentasjon på nettsider – økte ressurser på sitt program, og begge framhever betydningen av faggrupper av høy kvalitet. Skretting og Strømmen nevner behov for økte midler til forskning, og til drift og fornying av utstyr, men jeg savner en klar presisering av at en må ha økte ressurser for å få fortgang i rekruttering til viktige stillinger. Det burde prioriteres øverst, da det for sentrale men utsatte fagmiljø er en forutsetning for tilgang av midler til andre formål og for å kunne gjøre seg nytte av slike midler.

Utfordringen går til alle rektor/prorektorparkandidatene. Vil dere love å ta utfordringen, ikke bare å øke ressursene, men å øke ressursene for å sikre Rekruttering til viktige Faggrupper i krise, slik at de i framtida har en *mulighet* til Innovasjon, å ta seg av Studenter og holde en høy Kvalitet i sitt arbeid?

Einar Bardal
Avgått instituttleder ved
Institutt for maskin-
konstruksjon og
materialteknikk

På motstående side har vi latt de to parene som konkurrerer om rektor- og prorektorvervet, få sjansen til å svare på Einar Bardals utfordring.

Spørsmål og svar legges også ut på valgsiden på nettet, se <http://www.ntnu.no/valg/>



Bjørn Sortland er førsteamanuensis ved Institutt for marin prosjektering

Førsteamanuensis BJØRN SORTLAND ved Institutt for marin prosjektering er ny, fast skribent i denne spalten. Han skriver denne gang om prosjektet Ekspert i team og om behovet for kulturendring.

i det akademiske glasshuset

Kan vi lære studentene kreativitet og samarbeid, når vi selv bare er individualister?

Ekspert i team er navnet på det nye tverrfaglige emnet i fjerde årskurs i det nye femårige sivilingeniørstudiet. Det viktigste læringsmålet i dette faget er å lære studentene samarbeid. Et stort faglig potensial hos studentene kan utløses ved å forvandle tverrfaglige studentgrupper til tverrfaglige team. Å bli et team handler om å endre kulturen i gruppa gjennom stikkord som kommunikasjon, trygghet og aksept. Dette er også en forutsetning for å få kreativiteten i gruppa til å blomstre.

Industrien har et stadig økende behov for nytenkning og omstillingsevne. Det er ikke bare i et fotballag at det er behov for å skape noe nytt og å utnytte alle medarbeidernes potensial fullt ut for å nå toppen. Nils Arne Eggen har demonstrert at det går an å oppnå uventede gode resultater hvis bedriftskulturen er spesielt god. Behovet er det samme i næringslivet og offentlig virksomhet, og mange problemer som kommer på førstesidene i avisene skyldes nettopp mangel på «godfoten»-ideologi. Næringslivet etterspør derfor kreativitet og samarbeidsevne i sine stillingsannonser, men slike ferdigheter og holdninger kan kun læres gjennom å praktiseres. En stor utfordring i Ekspert i team består derfor i å omskape professorene fra forelesere til fasilitatorer.

I Ekspert i team er studentene delt inn i landsbyer, hvor hver landsby er karakterisert med et bredt tverrfaglig tema, og består av studenter fra mange forskjellige studieretninger. Landsbyprofessoren må derfor kunne veilede stu-

dentene langt utover sitt eget smale «monofaglige» område. Studentoppgavene består for det meste av å utvikle nye konsept til fordel for å utføre detaljstudier. De tverrfaglige student-teamene blir dermed gitt i oppgave å finne nye og kreative løsninger basert på gruppas totale kompetanse.

Mange studenter har vært vant til å arbeide i grupper gjennom mange fag i studiet, men i Ekspert i team er gruppeprosessen satt i fokus på en helt annen måte. Hver enkelt student blir gjennom hele semesteret utfordret til å observere og forstå sine egne bidrag til kulturen i gruppa, og oppfordret til å forbedre sine egne holdninger i forhold til samarbeidet. Å forstå og å kunne facilitere gruppeprosesser på denne måten representerer nye ferdigheter for de fleste faglærerne, og denne nye rollen kan kun læres gjennom praktisering. De fleste landsbyprofessorer har derfor deltatt på lynkurs for å innøve sine nye roller.

Ekspert i team representerer en ny læringskultur ved NTNU. Endring av kulturer tar tid, enten det er blant studenter eller blant faglærere. Tverrfaglige team, kreativitet, og teamutvikling er nye og nesten ukjente begrep i sivilingeniørutdanningen. Når studentene kommer til fjerde året, har de allerede rukket å bli tilnærmet lik sine mestere (professorene) i holdninger til mange av disse begrepene. En av de viktigste suksesskriteriene i Ekspert i team er at både faglærere og studenter forstår og aksepterer målsettingen ved faget og forsøker å leve opp til dette. Først da kan vi snakke om en kulturendring.



«Vi trenger en fordelingsmodell»

Du reiser viktige og vanskelige spørsmål som det ikke finnes enkle svar på. Det grunnleggende problemet er ressurstilgangen. Vi er fullt klar over at en lang rekke fagmiljø ved NTNU er underfinansierte, og at realverdien av bevilgningene relativt oppgavene generelt har vært for nedadgående gjennom lang tid. Vi kjenner ikke ditt konkrete eksempel godt nok til at det er meningsfylt å kommentere det spesielt. Svaret må derfor ligge på det generelle plan.

Ressursfordelingen foregår, en smule forenklet, på tre nivåer:

1. Ressursene samfunnet, primært KUF, stiller til disposisjon for NTNU.
2. Rammebevilgningen fakultetet (Maskin så langt) får tildelt av NTNU.
3. Den delen av rammebevilgningen som videreføres til det enkelte institutt og faggruppe.

Når det gjelder det siste punktet, er ansvaret delegert fakultet og institutt. Dette innebærer at rektoratet ikke bør blande seg inn, unntatt i helt spesielle tilfelle. Rektoratet har et primæransvar når det gjelder pkt.2, og et markedsføringsansvar i forhold til pkt.1.

Pkt.2 dreier seg først og fremst om å få etablert en vel fungerende inntektsfordelingsmodell, som fordeler tildelte ressurser, men som dessuten tydeliggjør hvilke ressursbehov vedtatt aktivitet faktisk har. Det er svært beklagelig at en slik ikke er etablert nesten seks år etter NTNUs fødsel. I det aller siste har det vært en viss bevegelse i denne saken, uten at den prinsipielle tenkningen som er blitt lagt til grunn har vært overbevisende. Vi kan forsikre deg om at den videre utvikling av inntektsfordelingsmodellen vil få høy prioritet fra vårt rektorats side. Men en slik modell svarer i seg selv ikke på annet enn rutinespørsmål, som vil være omtrent de samme fra år til år. Konstruksjonen av modellen må likevel være slik at det blir tydelig hvilke politiske beslutninger som inngår i grunnlaget for modellen, og hvor de inngår. Og modellen må oppmuntre til «rasjonell atferd», igjen definert politisk. Her gjenstår mye utviklingsarbeid.

Men ingen fordelingsmodell, uansett hvor god den måtte være, genererer større rammer for NTNU som institusjon. KUF har i den senere tid arbeidet med en fordelingsmodell (med tre bevilgningskapitler: basis, produksjon og forskning) for universitets- og høyskolesektoren. De foreløpige rapportene tyder på at også KUFs modell vil være beheftet med grunnleggende svakheter. Vi ser for oss at det fremover vil utspille seg en dialog mellom institusjonene i U&H-sektoren og KUF om elementer i KUFs modell. Dette gjør det ekstra viktig at vi lokalt utvikler en virkelighetsnær modell som i seg selv kan gi tunge argumenter i dialogen med KUF.

Men dette er bare ett, relativt teknisk, aspekt av den overordnede ressursproblematikken. Det grunnleggende problem er å overbevise publikum, nærings- og arbeidsliv, politikere, departement (Finansdepartementet fremfor alt!) om at det er en god

investering å satse på høyere utdanning og forskning. Og spesielt: At NTNU peker seg ut som et særlig attraktivt investeringsobjekt for AS Norge. Som rektorkandidater skulle vi ønske at vi hadde en tryllestav som over natten sørget for offentlig bevissthet om nettopp dette! Vi må skuffe med at en slik tryllestav har verken vi eller våre ærede konkurrenter.

Vi kan likevel gjøre viktige ting. For det første bør vi, alene og i samarbeid med andre innen U&H- og instituttsektoren, være på offensiven med gode, konkrete forslag på hva vi kan gjøre mer og bedre dersom vi får romsligere rammer. Når politikernes nå har gjentatt med større hyppighet og intensitet enn tidligere at vi skal opp på OECD-nivå forskningsmessig, må vi ta dem på ordet! Ut over generell og høyst påkrevd overrisling over et underfinansierte forskningssystem trengs gode forslag på hva

delene av denne veksten bør brukes til. Noen eksempler på forskerinitierte forslag er FUGE, et nasjonalt samordnet forslag til satsing på funksjonell genomforskning, med en ramme på 300 Mkr pr. år, og et tilsvarende initiativ innen funksjonelle materialer, FUNMAT, med en ramme på 150 Mkr pr. år. Innen IKT har Webtek ved NTNU forelagt NHD og KUF en foreslått satsing på 100 Mkr pr. år som komplementær til politikernes tilsvarende prosjekt, Simulasentret på Fornebu, til 45 Mkr pr. år. Felles for alle disse initiativ er at de ikke bare er av den enkle «tenk-på-et-stort-tall»-varianten, men har utviklet rimelig konkrete innholdsforlag, med langsiktige begrunnelser bl.a. knyttet til norsk næringsutvikling. Denne offensive tenkemåten må vi, NTNU som helhet, ta opp og videreutvikle!

For det annet: NTNU må arbeide frem systematisk doku-

mentasjon av vår ressursmessige stilling relativt de institusjoner i ut- og innland som det offentlige Norge tar det for gitt at vi skal konkurrere med, på minst like fot. Overflatiske sammenligninger tyder klart på at NTNU, relativt sett, er klart underfinansiert (og slett ikke bare relativt MIT!). Men sammenligningene er kompliserte, og det trengs atskillig bedre dokumentasjon på forskjellene dersom vi skal gjøre oss håp om at den gjør inntrykk på det politiske miljø. Det beste ville være om en nøytral institusjon (NIFU?) tok på seg denne oppgaven, men dersom dette ikke lar seg gjøre, må vi takle den selv.

Avsnittet ovenfor kan kanskje gi inntrykk av at vi her bare tenker på NTNUs hovedprofil. Det gjør vi absolutt ikke, selv om den relative underfinansiering i det store og hele nok er sterkest følbart i utstyrstunge fag (innen og utenfor hovedprofilen), og i

fag i rask ekspansjon. Og selv om det sannsynligvis er lettere å markedsføre fag med synlig næringsrelevans overfor politikere. Vi er overbeviste om at dersom NTNU lykkes i å argumentere frem romsligere rammer, vil det komme NTNU som helhet til gode.

Dette fratar verken politikere, departement, kollegium eller rektorat ansvaret for å prioritere. Som universitet må vi bli flinkere til å satse på kvalitet, utvikle lagspill og robuste faggrupper. Men det blir likevel for enkelt å tro at vi kan «spisse» oss ut av alle problemer. NTNU er et breddeuniversitet, både som helhet og innen hovedprofilen. Det ligger både grunnleggende verdier og forpliktelser i dette som vi til enhver tid må være bevisste på og forholde oss konkret til.

Eivind Hiis Hauge
og Julie Feilberg

«NTNU er alvorlig underfinansiert»

Takk for et spørsmål som fokuserer på forhold av stor betydning for NTNU, forhold som har med faggrupper, rekruttering og ikke minst ressurser å gjøre. Det er forstemmende å lese at en faggruppe som ivaretar et så viktig fagområdet som ditt, har kommet opp i de vanskene du beskriver.

Disse vanskene er først og fremst av ressursmessig karakter. Vi er dessverre alvorlig underfinansiert, og dette beklagelige faktum gjør det svært vanskelig å opprettholde den kvaliteten vi gjerne vil ha på NTNU. Den siste som dokumenterte un-

derfinansieringen, var Ragnhild Sohlberg, som arbeider i Hydros konsernledelse og er ekstern fakultetsstyrerepresentant på Maskin. Hun har nylig hatt et tre ukers opphold som «visiting scholar» på University of Cambridge. I rapporten sin herfra gjør hun en sammenlikning av ressurs situasjonen på University of Cambridge, Massachusetts Institute of Technology og NTNU. Hun tar forbehold om at tallene ikke er fullt ut sammenliknbare, men hennes utregninger viser at for 1999/2000 hadde MIT 91.355 britiske pund per student, UC 22.802, og

NTNU 9.000.

Det er ingen tvil om at det kommende rektoratet må arbeidet hardt og målbevisst for å bedre ressurs situasjonen. Rektoratet må være aktivt mot myndigheter, forskningsråd og politikere så vel som mot næringslivet. Det må legges gjennomtenkte strategier for hvordan vår omverden kan overbevises om at en bedre økonomi rett og slett er en forutsetning for at vi skal kunne levere de kandidater og den kunnskap som trengs i fremtiden.

Vi har imidlertid erfaring for at viljen til et løft for forskning

og undervisning i vår sektor sitter langt inne, og hva kan gjøres i mellomtiden? Her setter vi samarbeidet med Sintef på dagsorden. For mange av NTNUs faggrupper vil samarbeidet med Sintef kunne gi synergier som øker størrelsen på faggruppen og gjør den mindre sårbar. Større faggrupper gjør det noe lettere å tiltrekke seg eksterne ressurser, doktorgradsstudenter, diplomstudenter, og det kan bli litt lettere å komme inn i de gode sirklene igjen.

Kathrine Skretting
og Ingvald Strømmen

Konservativt forskningsråd, trendy universitet?

Det er lettere å få
Forskningsrådet til å
støtte nye områder,
enn å få universitetene
til å gjøre det, skriver
Knut H. Sørensen.

I Universitetsavisen 12/01 finner journalist Tore Oksholen det betimelig å spørre om «Trenger vi Forskningsrådet?» Utgangspunktet er en lenge etterlengtet evaluering av Norges forskningsråd som i et internasjonalt lys må beskrives som en original norsk løsning. Det er uvanlig med bare ett forskningsråd, og det er om mulig enda mer uvanlig at samme organ har en monopolstilling også når det gjelder forskningspolitisk rådgivning. Ved opprettelsen av NFR trodde «alle» at de skulle få mer midler til rådighet. Siden «alle» i praksis har fått mindre, er det liten grunn til å undre seg over at det er mange kritiske røster om Forskningsrådet.

Det er selvsagt viktig med en kritisk debatt om NFR, men Oksholens lille enquête demonstrerer den akutte faren for at kritikken banaliseres eller skyter ved siden av. For eksempel er det Stortinget som har vært pådriver for å

lage sentre for fremragende forskning, ikke Forskningsrådet.

På vei inn i nok en misnøyens vinter er det vel derfor på sin plass å minne om at forskningsråd spiller en viktig og positiv rolle i fordelingen av forskningsmidler i moderne samfunn. Forskningsrådene er en grunnpilar i det doble finansieringssystemet som sentralt supplement til ordinære bevilgninger til universiteter og forskningsinstitutter. De har muliggjort større og mer fleksible forskningsbevilgninger enn hva som ellers hadde vært tilfelle.

Det kan tenkes, slik det mer enn antydes i enquêten, at forskningsprogrammer er en dårlig måte å fordele penger på. Spørsmålet er imidlertid hva som er det bedre alternativet? Dessuten er ikke all kritikk av Forskningsrådets programsatsinger like treffende. Professor Anders Todal Jenssen mener for eksempel at NFRs forskningsprogrammer tenderer mot å behandle foreldede problemstillinger. Et av Jenssens eksempler på dette viser imidlertid noen av problemene med en slik kritikk. Han hevder at området Kultur og samfunns satsing på et forskningsprogram om IKT kom i seneste laget, slik at det ikke bedrives «cutting edge»-forskning, men studier av «yesterdays

news».

Vi som har midler fra dette programmet, er som en kanskje kan forstå, ikke uten videre begeistret for å bli karakterisert på denne måten. Det er dessuten vanskelig å forstå at det ikke fortsatt skulle være viktig med forskning på samfunnsmessige og humanistiske sider ved utviklingen på det informasjons- og kommunikasjonsteknologiske området. Slik sett er det vanskelig å skjønne hva som er Jenssens poeng.

Det faktiske innholdet i påstanden er i tillegg feilaktig. Tidlig på 1980-tallet støttet NTNf et teknologihistorisk program om norsk elektronikkindustri, som gjorde det mulig å bygge opp et forskningsmiljø omkring historiske studier av IKT i Norge. NAVF startet i 1987 forskningsprogrammer med fokus på hhv. humanistisk og samfunnsvitenskapelig forskning, programmer som NFR har videreført. Realiteten er altså at forskningsrådene i Norge har spilt en nøkkelrolle i oppbygningen av denne typen kompetanse i en periode der universitetene snaut nok hadde sett behovet.

Når det kommer til stykket, så tror jeg det er mange norske forskere som har samme erfaring som jeg: Det er lettere å få Forsk-

ningsrådet til å støtte nye områder enn å få universitetene til å gjøre det. IKT illustrerer dette helt utmerket. Forskningsrådet har bidratt til en betydelig kompetanseoppbygning på et felt som universitetene stort sett neglisjerer.

Den enkelte universitetsansatte kan være i forskningsfronten og fange opp siste nytt innenfor faget. Universitetsinstitusjonen derimot er temmelig baktung i slike spørsmål, og det vil den forbli, uavhengig av «kvalitetsreformer», Orgut-er, o.l. Det er nok mange NTNU-ansatte som nikket aksepterende til en annen av våre kolleger som i samme nummer av Universitetsavisen sterkt framhever nødvendigheten av at vi må prioritere «en slitesterk faglig utdanning som danner grunnmur for en livslang læringsprosess innen faget. Det er viktig å bevare de lange linjene, de grunnleggende begrepene og de sentrale teoriene som strukturerer vår forståelse av faget». Jeg tror derfor at Forskningsrådet vil forbli livsnødvendig for god forskning, gjerne i flertall (flere råd) og gjerne mer dynamisk, men la for all del ikke forskningsmidlene i sin helhet bli fordelt gjennom universitetene!

Knut H. Sørensen



Nynorsk i nasjonsbyggingen

Ole Bernt Lile synes vi burde være ferdig med nasjonsbygging, og at alle må få bruke det skriftspråket de behersker best.

Med jevne mellomrom får «mål-folket» oppslag i avisene der de harmdirrende slår ned på manglende bruk av nynorsk eller feil bruk eller staving av nynorsk skriftspråk.

Det er forunderlig at nynorsk/bokmål-splittelsen vekker en slik interesse fremdeles.

De fleste vil vel være enig i at et språks funksjon først og fremst er for kommunikasjon. Det viktigste er at både det skriftlige og det muntlige tjener dette formålet. Da skulle en tro at så lenge leseren eller lytteren forstår budskapet, burde alt være vel. Men slik er det ikke.

Årsaken til dette er selvsagt at språket i tillegg er den viktigste kulturfaktoren. Mennesker som har et felles språk, vil ha et fellesskap som kan ha stor betydning, spesielt for å skape grenser mot andre.

Dengang da det ikke var selvsagt at Norge skulle være et selvstendig land, ble det drevet et systematisk arbeid for å underbygge argumenter overfor andre land om at vi burde få bli et eget rike. Innad var det også behov for å bevisstgjøre folket om det samme.

Norgeshistorien ble bevisst brukt og nyskrevet med dette for øye, og norrøne vikinger og helte-dæder kunne tjene formålet.

Fridtjof Nansen formante kong Håkon og dronning Maud om at de måtte lære seg å gå på ski fordi dette var noe av det norske i folkesjela. Kongeparet er da også behørig fotografert med ski og staver. Det er vel liten tvil om symbolikken i det bildet.

Det er i dette perspektivet at Ivar Aasens arbeid med å lage et nytt skriftspråk må sees. Nynorsk fikk stor utbredelse i landet og hadde stor innvirkning på riksmålet slik at det fjernet seg fra dansk.

Hovedstaden ble imidlertid fortsatt liggende i Kristiania/Oslo. Jeg antar at dette er hovedårsaken til at nynorsk aldri fikk status som det eneste skriftspråket i Norge. Det måtte ha vært nærliggende å tenke slik da nasjonen ble bygget, og for alt jeg vet ble det kanskje lagt frem forslag om dette.

Vi fikk en slags mellomøsning med to likestilte skriftspråk. Vi har hovedmål og sidemål. Elevkull etter elevkull, år etter år, har måttet slite med å lære seg et sidemål som ligger så nær opptil hovedmålet at det er vanskelig å unngå en sammenblanding.

På grunn av bokmålets dominans i mediene, antar jeg at det er elever med nynorsk som sidemål som har størst problem med dette.

Fra ca. 1960 har flere og flere av tidligere nynorsk-kommuner valgt bokmål som hovedmål, ikke fordi folk har sluttet å snakke

dialekt-nynorsk men fordi foreldrene ville gjøre det lettere for sine barn å lære det dominerende skriftspråket.

Hele språkstriden i Norge kunne vært løst i løpet av én generasjon hvis Stortinget hadde vedtatt å bare ha ett skriftspråk fra første dag i grunnskolen.

Da Israel ble opprettet som nasjon, ble hebraisk valgt som offisielt språk. Etter hva jeg har forstått, var det få jøder som den gang behersket dette språket for daglig bruk.

Da Atatürk moderniserte Tyrkia, ble det bestemt at skriftspråket skulle bruke latinske bokstaver i stedet for arabiske. I løpet av én generasjon var dette på plass.

Eksempelene illustrerer hvilken unnfallenhet Stortinget har vist i vår språkstrid.

Jeg innser at ønsket om å få ett skriftspråk er helt urealistisk. Når vi nå har to skriftspråk

som er så like at ingen har problemer med å forstå begge, så kan et annet, kanskje mer realistisk ønske være at enhver må få lov til å bruke det skriftspråket som vedkommende behersker best. Kravet om at brev fra det offentlige skal skrives på den målform som mottakeren ønsker, er urimelig, medfører

ekstra utgifter og virker – med respekt å melde – noe latterlig når mottakeren forstår begge skriftspråkene.

Jeg mener at at vi nå bør være ferdig med nasjonsbyggingen.

Ole Bernt Lile



Doktorgradskandidater og semesteravgift

Bård Skaflestad vil vite når Studentsamskipnaden har tenkt å betale tilbake forhåndsbetalt semesteravgift.

Hvilke kommunikasjonsmønstre finnes mellom Universitetsledelsen og ledelsen i Studentsamskipnaden i Trondheim? Snakker de i det hele tatt med hverandre, eller sitter de på hver sine tuer med fingrene i ørene og bind for øynene? En kan sakens begynne å lure når en ser saker som denne.

I forbindelse med en endring av forskriften til Lov av 28. juni 1996 nr. 54 om studentsamskipnader, ble det slått fast at doktorgradskandidater ikke lenger skal oppfattes som studenter i forhold til studentsamskipnadene. Departementets argu-

mentasjon i saken var at doktorgradskandidater mottar lønn og følgelig er mer å oppfatte som ansatte ved universitetene. Endringen ble vedtatt i februar og iverksatt 1. august. Doktorgradskandidatens interesseorganisasjon ved NTNU (DION) har arbeidet med denne saken siden påsketider, og det har vært – og er – mange problemstillinger å ta tak i.

En problemstilling som har kommet opp nå, er tilbakebetaling av semesteravgift for dring.-studentene. Dring.-studentene som for øyeblikket er ansatte ved NTNU, har betalt inn semesteravgift på forhånd i én stor sum som skulle dekke hele ansettelsesperioden. Siden ingen stipendiater lenger er studenter i forhold til Samskipnaden, skal vi heller ikke betale semesteravgift, og dring.-studentene har følgelig krav på å få tilbakebetalt deler av beløpet som er betalt

inn for perioden etter 1. august.

Så langt er både NTNU, Samskipnaden og doktorgradskandidatene enige. På DIONs initiativ har til og med universitetsledelsen ved universitetsdirektør Vigdis Moe Skarstein og OU-direktør Trond Singsaas forfattet et brev som i disse dager er sendt ut til samtlige doktorgradskandidater ved NTNU for å informere om den nye situasjonen. Her starter imidlertid problemene.

Selv om det i nevnte brev står svart på hvitt at innbetalt beløp skal refunderes, er det ikke like enkelt i praksis. DION har fått flere henvendelser fra stipendiater som har møtt rigid byråkrati når de har forsøkt å få tilbakebetalt pengene fra Samskipnaden. De er blitt møtt med unnvikende svar av typen: «Nei, brevet fra universitetsledelsen var skrevet i all hast, så du må nok vente på et nytt brev før du

kan få pengene dine» og lignende uhyrligheter.

DION lurar derfor på om Samskipnaden virkelig har fått med seg at tilbakebetalingen skal skje nå? Hvem skal vi forholde oss til i denne saken? Som sagt kommer det ulike signaler fra de ulike instansene, og når de bent frem motsier hverandre, er det ikke godt å vite hva en skal tro. Dette ligner ansvarspulverisering av beste (evt. verste) merke. Vi utfordrer ledelsen av Studentsamskipnaden i Trondheim til å komme med et klart svar: Når har dere tenkt å betale tilbake forhåndsbetalt semesteravgift? Det kan da umulig være så vanskelig å få oversikt over hvilke kandidater som har betalt semesteravgift for hvilke semestre?

Bård Skaflestad
Nestleder DION

Tverrfaglighet

Skretting/Strømmen berører overhodet ikke varige løsninger på å organisere og drive vår tverrfaglige virksomhet, skriver Tore Syversen.

I forbindelse med høstens rektorvalg er det etablert en egen spørretjeneste på internettet (http://www.ntnu.no/valg/spoerr_kandidatene.html). Det første spørsmålet er gått til Skretting/Strømmen om tverrfaglighet.

Det synes som om Skretting/Strømmen satser på en videre utvikling av NTNUs program for tverrfaglig forskning og lignende tiltak. Altså at deler av vårt budsjett skal tilgodese prosjekter som a) omfatter mer enn ett fakultet (eller helst campus), og b) faller innenfor noen fagpolitiske mål. Dette er et forståelig vir-

kemiddel i en periode da ledelsen (med rette) ønsket å bidra til en større kontaktflate mellom ulike grupperinger ved universitetet. Tverrfagligheten var til en viss grad et mål i seg selv. Før vi følger denne form for «internt forskningsråd», bør det kanskje evalueres om det er en spesielt hensiktsmessig og kostnadseffektiv måte å fremme tverrfaglig virksomhet på. Jeg er langt fra sikker på at svaret blir noen rungende tilslutning.

Det har vært hevdet at de midler som anvendes til tverrfaglige programmer, utgjør en forsvinnende liten andel av universitetets samlede budsjett. Det er korrekt, men siden hovedtyngden av universitetets budsjett er knyttet til lønn og annen forpliktende drift, blir dette en feil sammenligning. For å få frem hvordan tverrfaglige programmer prioriteres, må disse programmidler sammenlignes med andre, flyttbare budsjettposter. Da tror jeg forholdet vil se annerledes ut.

Universitetene er i en finansiell krise hva gjelder frie midler til egenprioritert forskning. I perioden 1996-2000 har samlede driftsmidler pr. ansatt ved NTNU gått ned med 1%. Samtidig er eksterne inntekter pr. ansatt øket med 38%. Våre muligheter til å bestemme egen styringsfart og -retning er altså blitt dårligere. Desto viktigere blir det å analysere hvordan de «frie»midler blir anvendt – og ikke minst om vi kan oppnå fagpolitiske mål uten store interne spesialbevilgninger. Jeg vil nevne tre forhold.

1. Ved bl.a. Det medisinske fakultet har vi en lang tradisjon for å ha hovedfagsstudenter og stipendiater i våre lokaler, som er registrert ved andre fakulteter. Både studenter og våre miljøer er blitt beriket på den måten. Ulempen har vært at det lokale institutt har dekket alle utgifter, mens inntektene er blitt igjen ved det fakultet hvor studenten er registrert. Det bør etableres regler som gjør at pengene følger studenten

– det vil føre til at den som faktisk gjør arbeidet, også får inntekten. Det vil gjøre det lettere å ta imot slike studenter. Videre vil det stimulere til konkurranse og nyskaping i f.eks. hoved- og diplomoppgaver.

2. På midten av 1970-tallet utlyste UNIT (Universitetet i Trondheim) noen stillinger med faglig ansvar for hele universitetet. De faglige forpliktelser var altså knyttet til hele institusjonen, mens arbeidsplassen var knyttet til ett fakultet. Ønsket om slike stillinger i miljøene ble gjentatt på 1980-tallet, men ikke fulgt opp. Kanskje bør det bli fast rutine ved enhver utlysning at ved siden av faglig orientering og organisatorisk tilhørighet bør det vurderes om stillingen skal tillegges rettigheter og plikter ved ett, to eller flere fakulteter.

3. Vi bør styrke muligheten for at vitenskapelig ansatte kan flytte sin arbeidsplass fysisk og organisatorisk for en gitt periode. På den måte kan grupper oppret-

tes og nedlegges uten at det dannes nye enheter. Vi har muligheten til å gjøre det i dag, men det er ikke noen enkel sak hverken for medarbeidere eller for fakultet/institutt. En kuriositet i dette bildet er at hvis du flytter litt på deg fysisk, så vil IT-seksjonen sende deg en regning på noen hundre kroner. En mer uproduktiv form for internfakturering kan jeg neppe tenke meg.

Politikere ber oss noen ganger om å finne andre løsninger enn å be om mer penger – vi skal utnytte de ressurser vi har bedre. For tverrfaglighet tror jeg det er en nødvendighet. Dette er en utfordring som ikke kan løses gjennom budsjettfordeling – de varige løsninger må komme gjennom måten vi organiserer og driver vår virksomhet. Det elementet er overhodet ikke berørt av Skretting/Strømmen.

Tore Syversen



Beslutningsstruktur og arbeidsdeling er viktig!

Når en så innsiktsfull velger som den utmerkede prorektor i NTNUs aller første periode, Rig-mor Austgulen, i forrige nummer av Universitetsavisen gir uttrykk for at hun har problemer med å se begrunnede forskjeller mellom kandidatparene ved årets rektorvalg, viser det at vi som har meldt oss til rektor/prorektor-tjeneste, har en pedagogisk opp-gave! Dagens tema: Beslutningsstruktur og arbeidsdeling sentralt. Vår oppfatning er at det må utvikles en klar deling av oppgaver og ansvar mellom kollegiet, rektoratet, dekanmøtet og fakultetene. Dekanmøtet må få en viktig beslutningsrolle relativt tverrfakultær virksomhet. Og fagligheten i den daglige ledelsen må styrkes ved at rektoratet suppleres med utpekte fagpersoner med sektoransvar.

Delegering nødvendig.

Arbeids- og ansvarsfordelingen er spesielt viktig for siving-utdanningen, og det er i den forbindelsen saken har vært tatt opp. Men det betyr ikke at arbeids- og ansvarsfordeling er et sektorproblem: Tvert om, hele universitetet er avhengig av en arbeids- og ansvarsfor-deling som gir trygghet til alle aktører, som tar tak i proble-mene og utvikler løsninger.

Høringsutkastet til ny uni-versitetslov opererer med et kollegium (styre) for universitetet med 11 medlemmer, hvorav fire eksterne. Dette er i rimelig sam-svar med ønsker fremsatt av NTNU tidligere, basert på anta-kelsen at bred ekstern kompetanse i kollegiet vil være en styrke for et samfunnsengasjert NTNU. Et slikt kollegium bør konsentrere seg om de store linjer, møtes sjeldnere, og ikke bruke tid på saker som utenfra sett må oppleves som interne detal-

jer. Utvidet delegering tvinger seg derfor frem.

Spørsmålet blir da: Hvilke organ skal kollegiet delegere deler av sin beslutningsmyndig-het til? Grovt sett er to nivå muli-ge, den sentrale ledelsen eller fakultetene. Dagens NTNU-ledelses standard svar på spørs-målet er delegering til fakulte-tene, i en utstrekning som gjør sentralledelsens ansvar utydelig. Fakultetene bør selvsagt få ansvaret for oppgaver som de gjør minst like godt som NTNU sentralt. Men sentralledelsens ansvar må også være tydelig. Åpenbare eksempler på sentralt ansvar er saker som spenner over flere fakultet. Dersom den nye universitetsloven blir ved-tatt omtrent som foreslått, vil dagens to-linje struktur bli erstattet med én, og rektor blir i utgangspunktet eneste delege-ringsmulighet sentralt. Dette legger, etter vår oppfatning, for mye makt i hendene på rektora-tet. Det organ som da peker seg ut som adresse for delegering på viktige saksfelt, er «dekanmøtet» (med en sammensetning åpen for velbegrunnede tilpasninger).

Tverrfaglige prosjekter til dekanmøtet.

Faglig styrke er bærebjelken all virksomhet ved universitetet bygger på, og ethvert rektoratet må være tydelig på det. Men Stortinget har også gitt NTNU spesielle utfordringer når det gjelder tverrfaglig virksomhet. I tillegg til vårt nasjonale ansvar for siving-utdanningen, som fort-satt vil spenne over fire fakulte-ter, har Stortinget uttrykt forventninger til NTNU når det gjelder tverrfaglig utvikling både innen forskning og utdan-ning. Dette er virksomhet som i høy grad må gå på tvers av fakultetsgrenser, med oppføl-

ging og kvalitet som sentrale krav. Skal NTNU holde trykk og strategisk oppmerksomhet på virksomhet på tvers, må ansvaret for dette ligge på et over-fakultært beslutningsorgan. To saksfelt der dekanmøtet er det naturlige beslutningsorgan er derfor: Tunge, tverrfakultære studieprogrammer, som siving-utdanning og lærerutdanning, og tverrfaglig forskning.

La oss ta siving-utdanning-en først. Det ligger i NTNU-kon-septet at universitetets øverste ledelse må konsentrere betydelig oppmerksomhet på denne utdan-ningen, uansett hvilke andre saksfelt som ellers måtte være i fokus. Håndtering av tverrfag-lighet har alltid vært et sentralt problemfelt innen siving-utdan-ningen, rett og slett fordi bred kompetanse er nødvendig og kryssende hensyn må balanse-res når en god profesjonsutdan-ning skal meises ut. Dette er et fellestrekk for all profesjonsut-danning, enten det gjelder sivil-ingeniør-, lege-, lærer-, eller musikerutdanning. Balanse-ringsprobleme blir bare mer synlige når utdanningen går på tvers av fakultetsgrenser, slik de gjør i siving-utdanningen. Et NTNU som er opptatt av tverrfaglig dynamikk og utvikling burde trekke veksler på de erfa-ringene som der er gjort. Det er, for eksempel, naturlig å la dekanmøtet være beslutnings-organet også for lærerutdan-ningen ved NTNU, på linje med siving., med et «Lærerutdan-nings-GUS» for utredning, detal-jer og innspill. Tilsvarende er det naturlig at dekanmøtet har beslutningsmyndighet når et for-slag om undervisningstilbud i nevrovitenskap dukker opp, med basis i fem fakulteter. I dag har slike komplekse saker ingen adresse ved NTNU!

Trenger «utenriksmini-ter». Men beslutningsmyndig-heten kan ikke bare gjelde for utdanning på tvers: Skal tverrfaglig forskning av høy kvalitet få den nødvendige strategiske oppmerksomhet, bør igjen dekanmøtet være beslutnings-organet. Utviklingen ved hele universitetet er avhengig av at tverrfakultær utdanning og forskning blir møtt med overfa-kultær besluttomhet. Dagens ledelse har, med bortimot dog-matisk tyngde, pekt på delege-ring til fakultetene som univer-salløsningen. Slik delegering løser noen problemer, men hin-drer effektivt løsning av andre.

Et annet sentralt spørsmål: Er det tilstrekkelig med to per-soner i rektoratet som garantis-ter for fagligheten i den daglige ledelsen? Vårt svar er nei! Rek-toratet trenger faglig støtte av personer med sektoransvar. Hvil-ke tverrfakultære sektorer som har størst behov for kontinuerlig faglig oppmerksomhet kan vari-ere i tid og må utredes nærmere. To eksempler har likevel til sta-dighet vært trukket frem: GUS-lederen som strategisk tenkende NTNU-representant i nasjonale og internasjonale fora for siving-utdanning. Og en tung og respek-tert fagperson som sentral adres-se for NTNUs eksterne forsk-ningsrelasjoner, i de tilfellene de ikke håndteres mest hensikts-messig på lavere nivå. Kort sagt: en «utenriksminister» for NTNU-forskningen. På kort sikt er det spesielt behov for å drive frem en vanskelig strategisk avkla-ring av forholdet NTNU-Sintef. En perlerad av rektorer har nøy-d seg med å vise, på festtalevis, til de store og utvilsomme gevin-stene samarbeidet Sintef-NTNU har gitt. Men det grunnleggende strategiske spørsmål er: Hva vil NTNU med dette samarbeidet,

sektor for sektor? Hvilke krav og forventninger bør vi stille, til Sin-tef og til oss selv? I det siste er det blitt ørlite bevegelse på feltet, og det er viktig at dette følges opp! Rektoratet alene blir for tankespredd, administrasjonen for administrativ, og dekanmø-tet for mangfoldig til å drive en så tung prosess. Den rette res-pekterte fagpersonen, med sek-toransvar, burde kunne være til uvurderlig støtte for rektoratet!

Fagperson med IKT-ansvar.

Men det fins andre eksempler på nytten av sen-tralt plasserte fagpersoner med sektoransvar. Skal NTNU få til-strekkelig trykk på en hen-siktsmessig innpassing av IKT i vårt mangfoldige læringsmil-jø, med delikat balansering mellom infrastruktur, fellesløs-ninger, individuelle fagbehov og lokal kreativitet, er det naturlig for rektoratet å ønske seg en sentralt forankret fagperson som støtte og pådriver i en kom-plisert, tverrfakultær prosess.

Et krav til sammensetningen av den daglige faglige ledelsen er at den er rimelig balansert relativt NTNUs mangfold. Pro-sessen frem dit er kun på begyn-nerstadiet. Skulle rektorvalget tilsi at dagens mantra «dele-gering til fakultetene» også blir morgendagens, vel, da blir sann-synligvis prosessen lagt død før den har kommet skikkelig i gang. Det er vår overbevisning at en faglig styrket daglig ledelse for hele NTNU er en grunnleggende forutsetning for en dynamisk utvikling med blikk for både hel-het og mangfold. Dette er ingen trussel mot beslutningsorgane-ne, kollegiet og dekanmøtet, men et nødvendig supplement!

Eivind Hiis Hauge og
Julie Feilberg

Hvordan lykkes vi som kunnskapsprodusent?

Som rektor/prorektor-kandida-ter presenterte vi i Universi-tetsavisen nr 11 det programmet vi går til valg på. Vårt valgspøråk er **FRISK utvikling**, hvor bok-stavene i **FRISK** står for h.h.v. **F**aggruppe – **R**ekruttering – **I**nnovasjon – **S**tudent – **K**va-litet. I dette og kommende num-mer av Universitetsavisen vil vi gå nærmere inn på strategi og handlinger knyttet til vårt valg-spøråk.

Universitetets oppgave er å drive undervisning, forskning og formidling. Det skal frambringe ny kunnskap og sørge for at den nye kunnskapen når ut i sam-funnet gjennom nyutdannete kandidater og forskningsresul-tater. På denne måten skal Uni-versitetet bidra til å heve livs-kvaliteten til hver enkelt av oss, øke konkuranseevnen i nærings-livet og utvikle kultur. Hva skal så til for at Universitetet lykkes i å utvikle en fremragende kunns-kapsproduksjon, en nøkkelfak-tor i å oppfylle sine viktige opp-gaver i samfunnet? Her har mange aktører ansvar.

Faggruppene. Faggruppen er den kreative enhet hvor kunnskapsproduksjonen ved universitetet skjer. Både forsk-ning og undervisning styrkes ved sterke faggrupper, eller seksjoner. Innenfor teknikk og naturvitenskap er en vant til å arbeide i faggrupper. Bevisst faggruppebygging blir vanli-gere også innen humaniora og samfunnsfag.

Et institutt kan bestå av en eller flere faggrupper, vanligvis flere. I en faggruppe står fag-personer hverandre kompetan-semessig nært og samarbeider innenfor samme fagfelt. Alle kategorier personell er involvert i kunnskapsutviklingen. Eksem-pelvis teknisk personell er helt avgjørende hvis nytt utstyr skal bygges. På NTNU er vi så heldi-ge at vi har mange kjempede folk på alle nivå. Ved at flere arbeider sammen i et konstruk-tivt samarbeid, oppstår en mer-verdi: 1+1>2. Det er dette vi må prøve å få til! Vi ønsker å være noe mer enn summen av enkel-thodene. Faglig dyktighet koplet med entusiasme og glød må framelskes.

For å være attraktive for våre brukergrupper må vi ha dyktige faggrupper som også evner å gå inn i tverrfaglige sammenheng-er og bringe fram ny kunnskap som brukere etterspør, i grense-landet mellom flere fagdisipli-ner. Det er et mål også å inkludere studentene tidligere og tet-tere til faggruppens virksom-het. Dette vil kunne øke motiva-sjonen til studentene og heve kvalitet på studiet.

Organisasjonen og ledel-sen.

Organisasjonens oppgave med institutter og fakulteter er å legge forholdene mest mulig til rette for at det ovennevnte skjer og at mest mulig av til-gjengelige ressurser styres mot den faglige aktiviteten. Vi som rektorpar ønsker å bidra på en

slik måte. Vi vil også arbeide for økte eksterne midler til forskning og vitenskapelig utstyr. Eksempelvis innenfor den teknologiske hovedprofilen er eksperimentell forskning i tyngre laboratorier en helt spesi-ell kvalitet ved NTNU. Midler til fornying og drift av vitenska-pelig utstyr har vært små over lang tid. NTNU står i en sær-stilling blant norske universite-ter når det gjelder eksperimen-tell forskning i tyngre laborato-rier. Dette er en kvalitet ved NTNUs undervisning og forsk-ning som det nå må gjøres et løft for. Hvis vi skal klare å fylle vår oppgave som landets tekno-logiske universitet, og betjene industrien som trenger våre tjenester og kandidater, må det framskaffes mer eksterne res-surser til vitenskapelig utstyr.

For å styrke faggruppene og heve kvalitet på undervisning og forskning, må vi øke vårt inter-nasjonale engasjement. NTNU bør arbeide for å styrke sin inter-nasjonale profil. Dette vil være avgjørende i årene framover for rekruttering av gode studenter og dyktige lærekrefter og for å tiltrekke seg midler fra nærings-livet. En økt internasjonalisering vil bidra til å sikre kvalitet på vår undervisning og forskning og gjøre oss til et utadrettet og attraktivt universitet. Dette er et ansvar som ligger på alle nivå.

Studentene. De utdannings-søkende utgjør en vesentlig fak-tor for at universitetet skal

kunne lykkes best mulig som en kunnskapsproduserende organisasjon. Universitetet trenger gode studenter som er aktivt interessert i å lære. Spørsmål fra studentene er med på å drive kunnskapsar-beidet videre, og på høyere grad produseres viktig ny kunnskap i form av diplomoppgaver og hovedoppgaver. Studentene gir også universitetet nødvendige tilbakemeldinger på undervis-ning og studietilbud, tilbake-meldinger som er sentrale i det kontinuerlige kvalitetsutvik-lingsarbeidet som må foregå på et universitet.

Studentene beriker imidler-tid ikke bare kunnskapsutvik-lingen ved aktivt å arbeide med sine studier. Studentinitiativene går langt utover de egentlige stu-diene og omfatter både sosiale og kulturelle aktiviteter i vid for-stand: politiske møter, en mengde lag og interesseorgani-sasjoner, teater, musikk, revy, ISFiT, Studentersamfundet. Sli-ke aktiviteter er verdifulle både for Trondheim og for NTNU, og minner om at vi ikke skal tenke kunnskapsproduksjon i snever forstand, utelukkende som fag-lige studier, men at en mengde ulike aktiviteter kan bidra i utviklingen av ny viten. Det er en viktig oppgave for univer-sitetets ledelse å både legge til rette for og synliggjøre studen-taktivitetene.

Brukergruppene. Univer-sitetets «brukergrupper» finnes

innenfor næringsliv, kultur og samfunn, nasjonalt og interna-sjonalt. Universitetets utvik-ling avhenger av koplingen mot det ytre samfunn. Det er viktig at dialog og samarbeid med våre brukergrupper er tett og god. Brukerne må sette seg i pådriverrollen og være aktive og synlige, overfor både studen-ter og ansatte. De må stille krav til oss. Dette gjelder på det operative nivå så vel som på det strategiske, mer langsiktige nivå. Koplingen mot våre bru-kergrupper kan skje på flere måter. Brukerne må inn i stra-tegiprosesser for å påvirke inn-hold i undervisning og forsk-ning. Dette vil være med på å sikre kvalitet og relevans. Koplingen mellom studenter og fagmiljø på den ene siden og brukerne på den andre siden må bli sterkere. Dette kan skje gjennom prosjekt/diplom og doktorgradsutdanning samt sommerjobbprosjekter, tidlig arbeidslivskontakt og nærings-livsringer for studentene. Dette er aktiviteter som er utprøvd med suksess innenfor noen fag-felt og gode eksempler som med fordel kan utnyttes innenfor andre fagfelt. Med en tett kop-ling mot brukergrupper vil uni-versitetet lettere gjøre sine pri-oriteringer og vite at det er «i samfunnet, i tiden».

Kathrine Skretting
og Ingvald Strømmen



Rettferdig vinlotteri de neste fire år

Vår nye stortingspolitiker Ingvald Vaggen Malvik forlot torsdag i forrige uke sine kollegaer ved Industriell økologi til fordel for Løvebakken, tomannsbolig på Skøyen og en fireårig tjeneste for det norske folk. Men stemningen blant kollegaene på Industriell økologi var langt fra resignert selv om koordinatoren mønstret av. Kollegaene ønsket henne lykke til på ferden, og gleder seg over at det endelig skal bli mulig med rettferdig fordeling i vinlotteriet på fredager. For der har SV-politikerer nemlig fått litt for mange goder.

Tonen var løs og fleipen satt enda løsere da Vaggen Malvik

hadde den siste felleslunsjen med gjengen. SV-kandidaten synes lunsjpraten med kollegaene gjennom årene har vært alle tiders. Hun innrømmer da også at hun brukte arbeidsplassen som et pusterom da valgkampen stod på som verst. Så hyppig var hun i mediene at en kollega trodde de abonnerte på Malvik-bladet når de hentet Adresseavisen om morgen. For der var det nemlig Vaggen Malvik spalte opp og spalte ned.....

En annen av kollegaene konkluderer med at Ingvald Vaggen Malvik nå skal bevege seg fra et akademisk smørøye til et politisk smørøye. Det kan bli ganske fett.



Dette er det siste lunsjbildet du får se av Ingvald Vaggen Malvik (i midten) på en stund. I stortingskantina er det nemlig fotoforbud, noe SV-politikerer synes er en lettelse. Her er den avtroppende koordinatoren flankert av Harriet Brunsvik Dahl (til venstre) og Margit Hermundsgård.

Universitetsavis fikk referatforbud

Redaksjonen i Tromsøflaket, internavisa til Universitetet i Tromsø (UiTø), ble nektet å referere fra en åpen debatt i styret om budsjettssituasjonen ved universitetet. Ordren kom fra universitetsdirektøren. Beskjeden om referatforbud kom dagen etter styremøtet. Redaksjonen ble også nektet å referere fra saksdokumentet. Redaksjonen i

avisa har nå skrevet et åpent brev til UiTø sitt styre hvor den oppfordrer styremedlemmene til å vedta at avisa bør styres etter redaktørplakaten. Ifølge brevet har universitetsdirektøren også flere ganger tidligere grepet inn og nektet avisa å omtale saker eller dokumenter som har vært tilgjengelige i den offentlige journalen.

Færre administrativt ansatte

Veksten i årsverk i administrative stillinger ved landets fire universiteter flatet ut mot slutten av nittitallet, skriver bladet Forskningspolitikk i sin siste utgave. Det kan se ut som om det går mot en profesjonalisert universitetsadministrasjon, skriver bladet videre. Utviklingen i den administrative stillingsstrukturen tyder på at det har foregått en profesjonalisering, i den betydning at flere ansatte har høyere utdanning.

Flere studenter ved høyskolene

Det er fortsatt økning i antallet studenter ved høyskolene, mens universitetene har opplevd en nedgang siden 1996, skriver bladet Forskningspolitikk. Landets universiteter og høyskoler hadde i overkant av 191 600 studenter høsten 1999. Det var en økning på 7 500 studenter fra året før. Det er høyskolene som står for veksten, med 9 700 studenter i pluss, mens universitetene erfarte en nedgang på 2 200 studenter.

Om dypt vann

I slutten av november møtes 20 NTNU-professorer og 10 Shell-forskere for å klekke ut gode ideer som kan løse problemer og utfordringer innen dypvannsteknologi. Workshopen finner sted på Jægtvolden Fjordhotell i Nord-Trøndelag. Institutt for petroleumsteknologi og anvendt geofysikk er vertskap.

Vi og maskinen

Litt om teknoti

Indtil vi skapte maskinen var mennesket træl ynkelig nødt til at gjøre sitt arbeide selv. Nu er friet af åget og udløst av pinen. Nu slider maskinen for os – og vi for maskinen.

Piet Hein

Stewart på dansk

NTNUs anglofile Stewart Clark blir oversatt til dansk. «Getting your English right» er antatt av Gades forlag, som er Danmarks nest største.

Clark ble tidligere i høst nominert til oversetterprisen som deles ut av Norsk fagforfatter- og oversetterforbund. Boka kom blant de fremste, men nådde ikke helt opp i konkurransen. En medisinsk årbok gikk av med seieren.

Bibel og IT

Det er de underligste ting som med stort hell kan kombineres. Ansgar Teologiske Høyskole i Kristiansand tilbyr nå sine studenter vekttall i «Bibel og IT». Det hele skal foregå i nettbasert samarbeid med NTNU, leser vi på Ansgars hjemmesider. Kanskje en oppfølger til «Damer og data»?

– NTNU er feigt

Studenttinget etterlyser et mer synlig og større politisk engasjement fra NTNU-ledelsen. De mener at universitetet har vært for feigt og peker på flere eksempler hvor ledelsen burde ha tatt klare standpunkt. Tidligere i vår ville for eksempel ikke NTNUs styre støtte UiO-rektor Kaare R. Norums protestbrev til israelske myndigheter mot måten palestinske studenter blir behandlet på. Universitetet i Tromsø tonte på sin side flagg ved å utnevne den fengslede israelske atomteknikerer Mordechai Vanunu til æresdoktor. Studenttinget mener at dette er utspill som NTNU kan ta lærdom av.

Fullsatt for Fjell



FOTO: ARNE ASPHJELL

Hva skal vi leve av etter oljen, spurte Statoil-direktør Olav Fjell da han 19. september holdt foredrag for et fullsatt auditorium under «Næringslivsdagene» til studentorganisasjonen laeste. Fjell var ikke i tvil om svaret: Det er oljen vi skal leve av, også etter oljen. Han påpekte at knapt 22 prosent av Norges kjente oljeressurser er tatt ut hittil. Statoil-sjefen berømmet Trondheimsmiljøet for å ha gitt hovedbidraget til oppbyggingen av Norges oljekompetanse.

på siden

Kulturstudier

Søndagene er meg en fryd for magen. Dette er nemlig den uke-dagen der Ingrid Espelids tykke rødrotete seirer over uterestaurantenes akk så fristende lettvinthet. Dette har min ferske, hybelboende Gløshaugstuderende fetternabo oppdaget. Allerede har den glupske og sjarmerende småvalpen gjort det til rutine å stikke innom akkurat sånn i fem-tida for å snylte på mitt slektskap til hans far.

Som sist søndag. Men denne middagen ble litt annerledes enn de forrige, selv om skoene hans rutinemessig var kippet av rett innenfor ytterdøra, jakka slengt i en stol på stua, og den hengslete kroppen lå langflat i sofaen min.

Uka før hadde slåpen betrodde meg at han hadde møtt ei ganske så søt og mykkinnet Dragvolljente på Samfundet, og hun hadde invitert ham på fest i et bofellesskap på Møllenberg. Vår felles middag gikk dermed med til å belære gutten litt om Dragvollmiljøenes fortreffeligheter, ispedd noen toppede spiseskjeer tverrfaglighet. Jeg prøvde også å dytte inn en høyst nødvendig leksjon om skikk & bruk blant unge, livstrøtte intellektuelle.

Og med et sterkt utvidet ordforråd og en pokker så misunnelsesverdig og oppriktig nysgjerrighet, var førstereisgutten klar for å ta steget utenfor Smørkoppens stupfyllefester.

Men søndagen etter så jeg straks på blikket som møtte meg fra sofaen, at noe hadde gått fryktelig galt.

– Altså, det hele gikk greit ganske lenge. Men så ble jeg sittende sammen med en gjeng på kjøkkenet utpå kvelden, og da var det visst jeg kom til å tråkke noe så innmarri i salaten.

– Ånei!!!, ropte jeg og slo meg selv i panna med flathånda. – Du begynte vel ikke å diskutere Max Weber!???

– Neida. Det var visst mye verre enn det. Alle ble så rare i trynet. Og da var det liksom gjort, for etter det skulle alle rundt bordet fortelle meg om hvordan vi siving..studenter manglet både innsikt og helhetsforståelse, og jeg havna helt på deffansiven. Jeg ble grundig tyna, skal jeg si deg.

– Auda, auda, svarte jeg. – Du holdt vel kjeft om at du var med i den pysjamasgjengen som pussa hele Nordre gate med tannbørste bare for å bli tatt opp i den idiotiske linjeforeninga?

– Næh, det var visstnok mye verre enn det.

– Men for Guds skyld – hva var det du sa?

– Ehh... jeg spurte bare en av fyrene om han studerte humanoira.



NTH-papiret opp i røyk

Verden går da framover på et vis. Den 10. oktober 1991 kunne vi lese i Universitetsavisa at kravet om resirkulering av papir ennå ikke hadde fått gjennomslag på Gløshaugen. Dragvoll, Rosenborg og Lade hadde greie rutiner for papiravhenting, og fikk attpåtil betaling for det av firmaet Norsk Gjenvinning. Men i teknologiens høyborg betalte man 145 kroner for hvert tonn papir som gikk opp i røyk i forbrenningsanlegget på Heimdal. Avdelingsingeniør Sætherhaug på NTH erkjente at forholdet neppe var noen god reklame for høyskolen, og lovet å se på saken.

Universitetsavisa

REDAKTØR: Jan Erik Kaarø
REDAKSJONSSEKRETÆR: Lisa Olstad
ANSVARLIG REDAKTØR:
Info.direktør Anne Katharine Dahl

Utgis av Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Distribueres i 13 000 eks. annenhver fredag i vår- og høstsemesteret.

REDAKSJON: Medieseksjonen,
Informasjonsenheten
LAYOUT: Hege pedersen, NTNU-trykk
TRYKK: ST-Trykk AS, Orkanger

POSTADRESSE: Universitetsavisa,
Info.enheten NTNU, 7491 Trondheim
BESØKSADRESSE: Info.huset på
Gløshaugen (O.S. Bragstads plass 1)

NTNU

TELEFON: 73 59 55 40
TELEFAKS: 73 59 54 37
E-POST: medieseksjonen@adm.ntnu.no

Tone

